

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра корейської і японської філології

Кваліфікаційна робота магістра з японської філології

на тему:

ОСОБЛИВОСТІ ДІАХРОНІЧНОГО РОЗВИТКУ ІЄРОГЛІФІВ У
ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

Студента групи МЯп 51-23

факультету східної і слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Східна філологія: японська мова і література,

переклад, методика навчання

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.069 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – японська

Яценка Андрія Дмитровича

Науковий керівник:

канд. істор. н., доц. Пророченко Н. О.

Допущена до захисту

« ___ » _____ 2024 року

Завідувач кафедри

(підпис)

(ПІБ)

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯПОНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ.....	7
1.1 Діахронічний розвиток японської писемності.....	7
1.2 Особливості розвитку китайських ієрогліфів.....	12
1.3 Канджі галузі освіти.....	15
1.4 Необхідність існування канджі у сучасному світі.....	23
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ЯПОНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ.....	32
2.1 Історико-порівняльний аналіз етапів розвитку канджі.....	32
2.2 Етимологічний аналіз.....	34
2.3 Компонентний аналіз	34
2.4 Кількісні підрахунки	37
2.5 Дескриптивний аналіз	38
Висновки до розділу II.....	39
РОЗДІЛ III. ОСОБЛИВОСТІ ДІАХРОНІЧНОГО РОЗВИТКУ ІЄРОГЛІФІВ У ЯПОНСЬКІЙ МОВІ.....	41
3.1 Етап запозичення і адаптації ієрогліфів з китайської мови.....	41
3.1.1 Особливості раннього етапу запозичення.....	41
3.1.2 Розвиток кокуджі та васей канджі.....	44

3.2	Етап спрощення та стандартизації канджі після Другої світової війни.....	46
3.2.1	Функціонування йоджіджюкуго.....	47
3.2.2	Стилістичні особливості використання йоджіджюкуго.....	50
3.2.3	Функціонування канджі в граматичних конструкціях і текстах....	52
3.2.4	Функціонування ключів в канджі.....	57
3.3	Сучасний стан ієрогліфів в японській мові.....	60
3.3.1	Інтернет-ресурси для вивчення канджі.....	60
3.3.2	Канджі та японський сленг.....	63
3.3.3	Sōsaku Kanji Contest як приклад розвитку та збереження культури канджі в японській мові.....	65
3.3.4	Канджі як метод боротьби з проблемою омонімії в японській мові.....	70
3.4	Гіпотези щодо канджі у майбутньому.....	72
	Висновки до III розділу.....	74
	ВИСНОВКИ.....	78
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
	РЕЗЮМЕ ЯПОНСЬКОЮ МОВОЮ.....	85

ВСТУП

Канджі (яп. 漢字 (kanji)) – на нашу думку, невід’ємна частина японської мови, яка, не дивлячись на свою складність з точки зору людей, для які вивчають японську, вирішує численні проблеми, особливо в письмі, як, наприклад, омонімія чи словотвір. Слово 漢字 (kanji) має значення «знаки Династії Хань». Використання канджі в японській мові значно ускладнене порівняно з китайською мовою. Першою причиною цього є те, що японці прийняли систему письма, розроблену для іноземної мови, яка має дуже різні фонологічні та морфо-синтаксичні особливості.

Перед тим, як японці запозичили ієрогліфи з Китаю у 5~6 столітті, японська мова не мала писемності. Цей факт у поєднанні з тим, що два японських алфавіти, *хірагана* і *катакана*, походять з канджі, робить їх основою японської писемності. До того ж, канджі мають два види прочитання, *кунне* (використовується для суто японських слів, афіксів тощо) та *онне* (адаптоване з того, як читають китайські ієрогліфи, дослівно «читання по звуку»), що робить їх *поліфонологічними* через наявність у більшості ієрогліфів в японській мові обох видів прочитань.

Актуальність теми полягає у необхідності зробити діахронічне дослідження японської писемності для розуміння її походження, еволюції, впливу на мову та писемність, що може сприяти кращому розумінню культурних аспектів Японії. До того ж, дослідження діахронічного розвитку канджі є необхідним для розуміння соціокультурних змін у японському суспільстві.

Мета дослідження – встановлення шляхів походження ієрогліфів, роль їхнього походження в історії та культурі Японії, дослідження розвитку графічних форм ієрогліфів та зміни їхніх значень, вивчення взаємодії ієрогліфів з японською мовою, виявлення їхньої ролі в розвитку лексики та граматики. Для досягнення даної мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- розглянути кожний етап в історії ієрогліфів для з’ясування їхнього етимологічного походження та зміни в значеннях;
- вивчити вплив ієрогліфів на лексику та граматику японської мови;

- проаналізувати японські фразеологізми китайського походження;
- дослідити шляхи виникнення нових ієрогліфів та доцільність їхнього використання в японській мові в майбутньому;
- встановити способи виникнення нових слів;

Об'єкт дослідження – японська ієрогліфічна писемність.

Предмет дослідження – особливості діяхронічного розвитку японської ієрогліфічної писемності.

Матеріал дослідження – канджі зі словників Japandict, Jsho.org (32 приклади), граматичні конструкції (15 прикладів) з інтернет-ресурсу JLPTSensei, фразеологізми з Chiebukuro (15 прикладів), канджі-неологізми конкурсу Sōsaku Kanji Contest (7 прикладів).

Методи дослідження роботи складаються з дескриптивного, яким були описані приклади ієрогліфів та граматичних конструкцій, зіставного і порівняльного аналізу для порівняння розвитку китайських та японських ієрогліфів, кількісних підрахунків, етимологічного та компонентного аналізу для подальшого розбору ієрогліфів тощо.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що набуло подальшого розвитку діяхронічне дослідження японської писемності з їх першого використання в Японії по теперішній час, аналізу проблем сучасної ієрогліфіки та пошуку можливих рішень, дослідження впливу японського суспільства на зміни в ієрогліфіці та спроби реформування ієрогліфічної системи в японській мові.

Практичне значення. Одержані результати є внеском до ієрогліфічної системи японської мови, загальної теорії перекладу, зіставного мовознавства, допоможе у подальшому дослідженні японської ієрогліфіки та інших взаємопов'язаних аспектів японської мови, як певні граматичні конструкції (наприклад, ～以上 [ijou]、～上で [ue de] тощо), використання та адаптація запозичень, створення японцями нових ієрогліфів та їх соціокультурне значення. У результаті вивчення предмету дослідження було одержано результати, які можна використовувати у викладанні ієрогліфіки у вищій школі. Результати дослідження

можуть бути використані у викладанні дисципліни «Історія японської мови», «Лексикографія», «Лексикологія» тощо.

Апробацію результатів дослідження здійснено на Міжнародній науково-практичній конференції КНЛУ «Ad orbem per linguas. До світу через мови: Семіотика української незламності: мова-освіта-дискурс» (16-17 травня 2024 року), за результатами якої надруковано тези доповіді.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, списку використаних джерел та резюме японською мовою. Робота обсягом 86 сторінок.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯПОНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1.1.1. Дослідження діяхронічного розвитку японської писемності

Японська писемність є однією з найстаріших та найскладніших у світі. Її розвиток тісно пов'язаний з культурними, соціальними та політичними змінами, що відбувалися на Японських островах протягом тисячоліть. Вивчення діяхронічного розвитку японської писемності надає можливість глибше зрозуміти еволюцію мови, вплив зовнішніх культур, таких як китайська, та внутрішні трансформації, що формували сучасну систему письма, яка складається з канджі, хірагани та катакани.

Японська писемність була об'єктом досліджень багатьох лінгвістів, істориків, філологів та інших науковців з різних країн. Перші сліди західних японознавчих досліджень можна простежити до голландських торговців, які перебували в м. Деджимі і м. Нагасакі в період Едо (1603-1867).

Метою цього розділу є огляд попередніх досліджень та визначення проблем, які залишаються невирішеними, та які можуть стати основою для подальшого дослідження.

Історія японської писемності була темою досліджень Крістофера Сілі. У своїй роботі «A History of writing in Japan» він детально описав розвиток писемності в Японії з давніх часів до сучасності. Сілі вказує на те, що японська писемність має складну еволюцію, що відображає вплив різних культурних та історичних факторів на країну.

Сілі представив теорію однієї з груп науковців про те, що перш ніж китайське письмо прибуло до Японії, у японців вже існували власні системи письма. Однією з таких систем було письмо, відоме як "神世の文字" (камійономоджі), що буквально означає "письмо божественного віку". Камійономоджі використовувалося поруч з китайськими ієрогліфами впродовж деякого часу, але з часом воно втратило свою

популярність і було повністю замінене канджі. Однак у VII столітті японські мовознавці почали розробляти своє власне письмо, що призвело до створення двох абеток: хірагана та катакана, які використовувались для запису фонетичних звуків, а також для викладення японської граматики та мовлення.

Сілі досліджує вплив буддизму, конфуціанства та інших аспектів японської культури на розвиток писемності. Він також розглядає вплив політичних, культурних та соціальних змін на розвиток писемності в Японії, включаючи період модернізації Японії у XIX - початку XX століття, коли в країні ставилися питання про реформу писемності та її вплив на освіту та комунікації.

Професор факультету східних мов і культур Каліфорнійського університету Шьоічі Івасакі у своїй роботі «Japanese» детально досліджував історію та розвиток японської писемності, надаючи глибокий аналіз еволюції різних компонентів системи письма. Він вивчав, як китайські ієрогліфи були адаптовані до японської мови, створюючи основу для канджі, а також розглядав процеси, що привели до формування хірагани та катакани, які є фонетичними складовими сучасної японської писемності.

На думку Шьоічі Івасакі, японці навчилися записувати інформацію мовно від Китаю, який мав повністю розвинену систему письма ще в період пізньої династії Шан (XIV–XI століття до н.е.). Китайські ієрогліфи почали з'являтися на японському архіпелазі вже на початку I–II століть н.е. Спочатку вони з'являлися у вигляді написів на монетах та офіційних печатках, привезених з китайського континенту, а пізніше на бронзових дзеркалах і мечях. З допомогою корейських писарів японці почали використовувати ієрогліфи для власних потреб під час періоду Кофун (середина III – кінець VI століть), особливо після 5 століття. У процесі освоєння ієрогліфів японці розробили систему *кундоку* (訓読) для читання та розуміння текстів, створених у Китаї. Практика кундоку мала значний вплив на розвиток системи письма, яка з'явилася в Японії.

До того ж, він порівняв стару і сучасну систему письма японської мови, використання традиційного вертикального і сучасного горизонтального напрямку письма, особливості застосування латиниці тощо.

Щодо канджі, Івасакі додає, що використання ієрогліфів в японській мові значно ускладнене у порівнянні з використанням їх у китайській мові. Першою причиною цього є те, що японці прийняли систему письма, створену для іншої мови, яка відрізняється фонологічними та морфосинтаксичними особливостями. Китайські ієрогліфи - це символи, які представляють слова (або морфеми) і несуть у собі як семантичне, так і фонетичне значення. Наприклад, китайський ієрогліф 毛 означає «волосся» і вимовляється як /moo/. В одному з методів японська мова безпосередньо імпортувала оригінальну семантико-фонетичну пару з китайської, яка тут представлена як; 毛 = {волосся: /moo/}. Цей метод відомий як «онйомі» (音読み) і проклав шлях для багатьох запозичень з китайської мови протягом всієї історії японської мови. В іншому методі значення ієрогліфів поєднувалися з японськими словами (звуками). Значення «волосся» в японській мові позначається словом (звуком) /ke/. Таким чином, цю семантико-фонетичну структуру пар можна представити так: 毛 = {волосся: /ke/}. Цей метод відомий як «кунйомі» (訓読み). (Iwasaki, 22)

Ще одним фактором, який ускладнює використання канджі в японській мові є те, що протягом історії деякі одні і ті ж ієрогліфи могли бути завезеними у Японію декілька разів. Разом зі складнощами у використанні канджі, зазначеними вище, дуже велика кількість канджі, що використовуються в мові, робить систему письма надзвичайно вимогливою. (Iwasaki, 23-24)

У своїй роботі «A Brief Exploration of the Development of the Japanese Writing System» Бріана Джілсон розглядала причину використання ієрогліфів у додачу до двох силабічних абеток *хірагана* і *катакана*. Це питання можна розділити на те, чому японці і далі продовжували використовувати китайські ієрогліфи, і чому розвинулися дві різні системи письма, коли було б достатньо однієї. Відповідь на

перше питання можна простежити двома основними шляхами: змінами в самій японській мові та формальними традиціями читання, про які ми вже згадували раніше. На друге питання відповідає окреме використання катакани та хірагани. (Jilson, 12)

Однією з найскладніших проблем використання китайської мови для написання японської були різні синтаксичні структури, що використовуються в кожній мові. У деяких випадках китайське речення можна було легко перекласти японською слово в слово. В інших випадках порядок слів був протилежним, і їх доводилося переставляти відповідно до японського синтаксису. Однак більш складні речення вимагали складних граматичних вправ для розуміння. Японці або змінювали порядок слів на письмі, щоб показати японський синтаксис, зберігаючи китайські ієрогліфи, або ж одна китайська морфема передавала значення двох чи більше японських елементів, які зазвичай розділяються. Деякі дослідники іноді повністю опускають граматичні елементи, покладаючись на знання японської мови читачем, щоб заповнити необхідні частини.

У період Хейан кількість китайських запозичень у повсякденній лексиці стрімко зростала. Багато з цих слів містили звуки, які не мали відповідників у складах кана. Цілком природно, що ці запозичені слова стали писатися оригінальними китайськими ієрогліфами. Такій практиці сприяло збільшення вивчення китайських релігійних та урядових текстів, починаючи з періоду Хейан і далі. Пізніше, в період Едо, шьогунат Токугава сприяв вивченню неоконфуціанства і сприяв використанню китайської писемності науковцями. Також зросла грамотність завдяки базовій освіті, яку пропонували у храмових школах для громадян нижчого та середнього класів. Ці фактори сприяли зростанню обізнаності з китайськими ієрогліфами та засвоєнню китайських запозичень. (Seeley, 101) Також через бібліотечні системи циркулювало більше друкованих книг, більшість з яких використовували велику кількість китайських ієрогліфів. (Jilson, 13-14)

Хоча це є вагомим доказом того, чому використовувалася змішана орфографія ієрогліфів, це не пояснює, чому катакана і хірагана розвинулися в окремі шрифти замість того, щоб злитися в один шрифт. Відповідь на це питання лежить у чіткому

розмежуванні їхнього використання. У міру їхнього розвитку більш скорописна хірагана використовувалася для приватних листів, поезії та прози, тоді як катакана використовувалася для офіційних урядових документів і релігійних текстів. (Seeley, 100)

Ендрю Міллер у своїй роботі “The Japanese Language” писав, що найдавніший контакт японців з китайською писемністю та мовою ймовірно, датується ще третім століттям нашої ери, а до кінця четвертого і початку п'ятого століття дві культури вже перебували у значній культурній комунікації одна з одною. Першими вчителями, які познайомили японців з таємницями китайської мови та її писемності, були, без сумніву, корейці.

Наприклад, саме кореець прибув до Японії у 513 році, щоб стати «професором п'яти [конфуціанських] класик» (wu-ching ro-shih), приблизно за двадцять п'ять років до однієї з офіційних дат запровадження буддизму. На початку п'ятого століття двір Ямато в районі Кансай міцно встановив свій суверенітет над Хонсю. Таким чином, він був у змозі ініціювати першу з багатьох японських авантур на азійському континенті, заснувавши низку військових та адміністративних форпостів у давній Південній Кореї. Це могло лише збільшити кількість корейців, які виїжджали і приїжджали між півостровом і Японією.

Немає сумнівів, що в цей ранній період кваліфіковані китайські вчителі з самого Китаю були дуже затребувані; але їх було небагато і вони були дуже далекі один від одного. Корейців було набагато більше, а коли китайців не вдавалося знайти, їх охоче брали на службу за знання китайської мови і китайської писемності. Корейці розпочали свою китаїзацію століттями раніше і були в хорошому становищі, щоб служити культурними та мовними посередниками між Китаєм і ранньою Японією. Ці корейці та китайці незабаром ініціювали використання японцями китайської писемності не лише для написання китайської, але й японської мови. (Miller, 91)

Самі японці, наскільки нам відомо, ніколи не робили спроб розробити власну систему письма. У цьому вони нагадують більшість стародавніх народів, оскільки мистецтво письма було винайдене самостійно лише кілька разів в історії людства; в

інших випадках воно, як правило, вільно запозичувалося однією культурою в іншій. Такі випадки запозичення мали різні наслідки для культур, які їх здійснювали. Деякі культури повністю переймали систему письма, включно з її правилами та структурою, тоді як інші адаптували її до своїх потреб, модифікуючи символи або створюючи нові. У будь-якому випадку, запозичення систем письма сприяло розвитку культур і цивілізацій, дозволяючи їм зберігати інформацію, поширювати знання та розвивати літературу.

Система письма, яку японці запозичили з Китаю, була творінням китайського народу і була притаманна їхній культурі. Багато в чому вона чудово підходила китайській мові. Її найкраще можна описати як систему письма, засновану на морфемному, а не на фонематичному чи фонетичному принципах. Це означає, що одиницями, для яких китайське письмо надавало окремі графічні знаки, були морфеми - одиниці мови, такі як shan 山 «гора», jen 人 «людина», kuo 國 «державка» - а не окремі фонемати, що складають ці морфеми, такі як /sh/, /a/, /n/, /j/, /e/ і подібні. (Miller, 92)

1.2 Особливості розвитку китайських ієрогліфів

Для того, щоб поглибитись та детальніше зрозуміти логіку за побудовою ієрогліфів, їх значенням, розвитком та змінами, варто подивитись на те, як вони розвивались в Китаї, адже японці запозичили ієрогліфічне письмо та розробили свою писемність саме через китайські ієрогліфи, відомі як ханьцзи (кит. 漢字 / 汉字; піньїнь: hànzi), які є однією з найдавніших систем письма у світі, що налічує понад три тисячі років. Перші свідчення використання ієрогліфічного письма знайдені на ворожильних кістках (кит. 甲骨文; піньїнь: jiǎgǔwén), датованих династією Шан (XVI–XI ст. до н.е.). Ці символи спочатку використовувалися для запису гадань, ритуальних обрядів і спілкування з богами. Як зазначає Болтц (1994), саме на ворожильних кістках було виявлено перші зразки цієї системи письма, яка згодом стала основою китайської писемності (Boltz, 1994, с. 25).

Століттями ієрогліфічне письмо зазнавало значних змін і вдосконалень. Під час династії Чжоу (XI–III ст. до н.е.) було впроваджено більш систематизовану форму письма. Вона посприяла розвитку бюрократії і державного управління. Лі Сяодін підкреслює, що у цей період ієрогліфи стали більш стандартизованими та використовувалися для запису офіційних документів (Li, 1978, с. 44).

Під час династії Хань (206 р. до н.е. – 220 р. н.е.) відбулася кодифікація письма, що призвело до виникнення стилю "лішу" (隶书), або офіційного письма. Ця стандартизація відіграла ключову роль у збереженні культурної єдності Китаю. Як зазначає Цю Сігуй (2000), введення лішу зробило ієрогліфи більш універсальними та придатними для різних соціальних верств (Qiu, 2000, с. 62).

У наступні періоди китайська писемність продовжувала розвиватися, зокрема під час династій Тан і Сун. Створення стилю "кайшу" (楷书), або стандартного письма, зробило ханьцзи легшими у прочитанні та зрозумілішими для широкої аудиторії. Це письмо стало базою для сучасного написання китайських ієрогліфів, які ми бачимо сьогодні (Boltz, 1994, с. 137).

Крім того, китайська писемність справила значний вплив на інші країни Східної Азії, зокрема Японію, Корею та В'єтнам. У цих країнах ханьцзи адаптували для власних мов, що стало основою для виникнення таких систем письма, як японські канджі та корейська ханча (Qiu, 2000, с. 88). Однак, китайські ієрогліфи зберігають свою оригінальну функцію і значення у китайській мові і до сьогодні.

Найдавнішим стилем китайського письма є цзягுவень (甲骨文), що використовувався під час династії Шан (1600–1046 рр. до н.е.). Ієрогліфи цього стилю вирізали на панцирах черепах та кістках тварин для гадань. Цей стиль мав лаконічні форми з чіткими лініями, які символізували початкові форми ієрогліфів (Boltz, 1994, с. 27-30). Наступним етапом розвитку став цзиньвень (金文), бронзове письмо, яке використовувалося під час династії Чжоу (1046–256 рр. до н.е.). Ієрогліфи цього стилю вирізьблювали на бронзових посудинах для ритуальних цілей.

Цзиньвень відзначався більш плавними та округлими формами, що в подальшому вплинуло на розвиток письма (Tsien, 1985, с. 59-65).

Чжуаньшу (篆書), або друковане письмо, розвинулося за часів династії Цін (221–206 рр. до н.е.) і стало офіційним стилем письма в Китаї. Цей стиль мав округлі та декоративні форми, які були придатні для виготовлення офіційних печаток та документів (Qiu, 2000, с. 89-92). Лішу (隸書), або канцелярське письмо, виникло під час династії Хань (206 р. до н.е. – 220 р. н.е.) і характеризувалося більш прямими лініями та спрощеними формами. Це зробило письмо швидшим та зручнішим для адміністративного використання (DeFrancis, 1984, с. 123-128).

Пізніше з'явився стиль каїшу (楷書), який є стандартним і друкованим письмом. Він залишається офіційним стилем письма і широко використовується у сучасному Китаї (Qiu, 2000, с. 145-149). У Японії цей стиль відомий як *кайшью* (楷書) і використовується для офіційних текстів. Також існує курсивний стиль сіншу (行書), який в Японії називається *гьошью* (行書), та має більш швидкий, розслаблений характер (Shodō, 2020, с. 72-74).

Цаошу (草書), або трав'яне письмо, є найбільш абстрактним та художнім стилем письма. Він використовується переважно для каліграфії, де важливішою є естетика, ніж точність (Boltz, 1994, с. 145-149).

Порівняння китайських та японських стилів письма показує глибокий вплив китайських прототипів на японську каліграфію, особливо на стилі **кайшью** та **гьошью**. Японський стиль **кайшью** (楷書), відомий своєю чіткістю та структурованістю, перейняв принципи китайського **каїшу** (楷書), де велика увага приділяється симетрії та чіткому малюнку кожного символу. Цей стиль використовується для офіційних документів та текстів, де необхідна точність і читабельність.

Гьошью (行書), що є більш курсивним стилем, також зазнав значного впливу китайського прототипу. Однак у японському контексті цей стиль набув менш суворі форми, надаючи письму певної свободи та динамічності. У той час як китайський гьошо підтримує більш симетричний баланс, японський варіант дозволяє більше варіативності та індивідуальності у кожному штриху.

Стиль **сошью** (草書) або "трав'яне письмо" в обох культурах має схожі принципи, оскільки базується на швидких, плавних рухах пензля. Однак японська версія цього стилю інколи відображає більшу спонтанність та естетичну виразність, особливо в контексті художньої каліграфії, що використовується для зображення поезії або дзен-філософії.

Загалом, японські каліграфічні стилі, хоча й запозичують багато з китайських прототипів, адаптуються до японської культурної та естетичної системи цінностей, надаючи письму не тільки практичну, але й художню функцію.

1.3 Канджі галузі освіти

Канджі, як один із основних компонентів японської писемності, має важливе значення в освітній системі Японії та вивченні японської мови по всьому світу. Його складна структура та велика кількість символів становлять виклик для учнів, водночас відкриваючи перед ними багатий культурний контекст та історичну глибину. У цьому розділі розглянемо основні підходи та методики викладання канджі, аналізуючи їх ефективність та вплив на навчальний процес. Особлива увага буде приділена ролі канджі в сучасній освітній практиці, а також технологічним інноваціям, які сприяють покращенню його вивчення.

Ноа Гермалін досліджував етапи та методи вивчення *канджі* людьми, для яких японська – не перша мова, у своїй тезі під назвою “*The Processing and Structure of Kanji and their Implications for Kanji Acquisition: a Theoretical Approach to Kanji Literacy*”. Також, він розглядав проблеми, з якими стикаються люди, які почали вивчати японські ієрогліфи. Хоча слова, написані канджі, юридично можуть бути записані каною, на практиці це трапляється рідко, а велика кількість омофонів у

японській мові підвищує ризик двозначності таких записів. Таким чином, читачі японської мови не мають іншого вибору, окрім як досконало володіти абетками хірагана і катакана та великою кількістю канджі, аби не зіткнутися з труднощами при читанні певних слів.

Гермалін, спираючись на результати численних досліджень, що стосуються обробки письмової мови та викладання японської мови як іноземної, стверджує, що володіння канджі базується на наступних факторах: візуальне/орфографічне розпізнавання, відтворення ієрогліфів, японський лексичний, фонетичний, семантичний, синтаксичний та культурний інвентар та пам'ять/запам'ятовування.

Очевидною передумовою для читання канджі є знання того, як виглядає кожний ієрогліф. Однак було б зарозуміло називати це простим завданням; навіть за межами самої кількості канджі, такі фактори, як складність (включаючи дуже складні ієрогліфи, такі як 響) та існування подібних омографів (таких як 丈 та 文), можуть додати труднощів до орфографічного розпізнавання ієрогліфів. Деякі ієрогліфи зустрічаються в японських текстах досить часто, тоді як інші - надзвичайно рідко. Хоча більшість канджі можна розбити на менші структурні частини, які часто несуть певну інформацію, єдиною реальною гарантією того, що ієрогліф можна розпізнати, є знання читачем самого ієрогліфа. (Hermalin, 5)

Оволодіння канджі ускладнюється, якщо пам'ять, пов'язана з канджі та вищезазначеними факторами, є слабкою. Той, хто вивчає японську мову, повинен бути не лише здібним у вищезгаданих сферах, але й мати довгострокову перспективу, щоб бути грамотним у японській мові.

Гермалін стверджує, що всі ці сфери є необхідними для володіння канджі, і що оптимальний метод викладання/вивчення канджі повинен включати якомога більше з цих сфер. Таким чином, розглядаючи ефективність методу, розумно запитати: чи допомагає метод візуальному розпізнаванню ієрогліфів? Чи зміцнює він здатність учня запам'ятовувати і відтворювати символи? І найголовніше, чи метод спирається на зв'язки між японською орфографією та японською мовою і зміцнює їх? Не слід ігнорувати питання екстралінгвістичної та інтралінгвістичної сфер: якщо метод не

передбачає фактичного використання навичок японської мови (екстралінгвістична сфера), нерозумно припускати, що він допоможе розвинути та вдосконалити знання японської мови, особливо у порівнянні з методами, які мають тісний зв'язок з реальною практикою використання та мислення японською мовою (інтралінгвістична сфера). Нарешті, чи працює метод у довгостроковій перспективі, чи він не створює довготривалого впливу на рівень володіння мовою? Якщо метод не відповідає багатьом (або, можливо, жодному) з цих критеріїв, можливо, його не слід вважати ефективним.

Гермалін ретельно аналізував різні методи запам'ятовування ієрогліфів, включаючи механічне запам'ятовування, мнемонічні техніки, історичний та структурний аналіз. У своїх дослідженнях він підкреслив, що елемент м'язової пам'яті слугує легкою відправною точкою для вивчення ієрогліфів. За його словами, цей метод включає в себе повторення письмових рухів, що допомагає формувати стабільні нейронні зв'язки, які відповідають за автоматичне відтворення символів. Існує чимало свідчень, які підтверджують висновок про те, що збільшення використання рухової активності або рутинних вправ призводить до підвищення майстерності та автоматизму виконання цієї процедури. Наприклад, систематичне написання ієрогліфів може значно покращити запам'ятовування та здатність до їх швидкого розпізнавання і відтворення. Гермалін також звертає увагу на те, що комбінування різних методик, таких як використання мнемонічних технік разом з руховою активністю, може підвищити ефективність навчання ієрогліфів. Це підтверджується результатами численних досліджень, які показують, що інтеграція багатьох методів сприяє кращому засвоєнню матеріалу та зміцненню пам'яті.

Мнемонічні методи досить часто використовуються як стратегії для закріплення канджі. Точна форма сильно варіюється від учня до учня, але ці методи можуть включати присвоєння назв, (екстра- або інтралінгвістичних) семантичних значень, історій, словесних асоціацій або інших значущих значень цілим ієрогліфам або їхнім складовим частинам. Іноді ці значення пов'язані з японським контекстом (наприклад, зв'язок ієрогліфів 士, 豆 і 口 з їхніми спільними семантичними

значеннями "воїн", "боби" і "рот" може допомогти пригадати ієрогліф 喜, що означає "бути щасливим", через невелику історію на кшталт "воїн з'їв боби, які йому сподобалися" (зверніть увагу на схожість складових частин 喜, зверху вниз, і трьох ієрогліфів, перелічених вище в дужках)). І навпаки, асоціації можуть бути поза межами японської мови, можливо, з акцентом на формах (наприклад, помітивши, як ієрогліф 祖 візуально нагадує надгробний камінь, можна згадати, що 祖先 означає "предок"). (Hermalin, 14)

Оскільки канджі продовжують залишатися суттєвою перешкодою для тих, хто вивчає японську мову як іноземну, необхідно детально зупинитися і розглянути обґрунтованість загальноприйнятих методів навчання. Це включає аналіз ефективності різних педагогічних підходів, зокрема традиційних методик заучування та сучасних інтерактивних технік. Важливо також дослідити нейронні процеси, за допомогою яких канджі сприймаються, обробляються і запам'ятовуються студентами.

У 2000 році японські науковці Імада, Кавакацу, Котані та Тоджьо провели важливе дослідження, яке проливає світло на когнітивні функції мозку людини під час розпізнавання окремих ключів ієрогліфів. Результати їхнього дослідження були опубліковані в роботі "Neuromagnetic signals associated with reading a kanji character formed by combining two kanji radicals". Метою дослідження було визначити, які області мозку відповідають за ментальне конструювання та розпізнавання ієрогліфів канджі, ініційованих візуально представленими ключами ієрогліфів, а не інформацією, що зберігається в пам'яті.

У експерименті брали участь семеро волонтерів-правшів з Японії віком від 22 до 47 років, які не мали жодних офтальмологічних захворювань в анамнезі. Під час експерименту їм показували комбінації лівого ключа хен та правого ключа цукурі, які випадковим чином з'являлися у лівому або правому зоровому полі. Для стимулів було підготовлено тридцять пар ключів, що утворювали понад 500 справжніх або фальшивих ієрогліфів. Замість звичайного лівого та правого розташування, лівий ключ хен завжди представляли над правим ключем цукурі. Учасники експерименту

повинні були якомога швидше і правильніше визначити, чи утворюють представлені ключі справжній ієрогліф, і натискати відповідну клавішу.

Результати дослідження показали перевагу лівого зорового поля у точності розпізнавання, що узгоджується з попередніми нейропсихологічними дослідженнями. Нейромагнітні реакції вказували на активацію переважно лівої та/або правої потилично-скроневої ділянок (вентральні зорові шляхи), двосторонніх потилично-тім'яних ділянок (дорсальні зорові шляхи), включаючи супрамаргінальну ділянку, та ділянок навколо лівої верхньої скроневої кори. Ці ділянки, як припускають дослідники, відіграють важливу роль у процесі читання та ментального конструювання ієрогліфів із їхніх ключів. (Imada, T., Kawakatsu, M., Kotani, M. and Tojo, M., p.)

Хатта, Кавакамі та Тамаока провели порівняльний аналіз помилок у написанні японських ієрогліфів серед учнів старшої школи з Японії та школярів з Австралії, які вивчали японську мову. У цьому дослідженні вивчалися помилки в почерку японських студентів та австралійців, які вивчають японську мову. По-перше, було запропоновано когнітивно-психологічну модель для пояснення помилок на письмі на основі аналізу 374 помилок написання двоморфемних складних слів, допущених японськими студентами у спонтанних ситуаціях написання речень. Було зібрано 374 помилки у написанні складних слів, що складаються з двох канджі, переважно з есе та листів до вчителів у екзаменаційних білетах. Суб'єктами помилок були японські студенти з п'яти коледжів: двох коледжів підготовки медсестер, одного коледжу вихователів дитячих садків, одного геріатричного коледжу та одного педагогічного коледжу. Вибірка дослідження складала 2200 студентів. Всі вони були випускниками середньої школи, а отже, мали щонайменше 12 років освіти.

Незважаючи на поширене припущення, що помилки написання канджі можуть бути не пов'язані зі звучанням ієрогліфів (тобто з морфологічною фонологією), це дослідження виявило, що помилки написання канджі, пов'язані з фонологією, були найчисленнішими (60,0%), за ними йшли помилки, пов'язані з орфографією (43,6%), і семантично пов'язані з написанням (29,7%), у тому числі й ті, що частково

збігалися з помилками інших трьох типів. Було також показано типи помилок, яких припускаються австралійські піддослідні.

Серед однофакторних помилок орфографічні помилки були найпоширенішим типом помилок на письмі (17,9%), за ними йшли фонологічні помилки (9,1%). Найменш поширеними були помилки, пов'язані з семантикою, - 6,0%. Таким чином, якщо взяти до уваги лише один фактор, орфографія канджі видається складною для носіїв японської мови. Оскільки засвоєння великої кількості форм канджі є складнішим завданням, ніж засвоєння 26 літер алфавіту, такий результат є очікуваним. (Т. Hatta, А. Kawakami, К. Tamaoka, р. 6)

Порівнюючи результати з результатами для японських студентів, було помічено те, що найчастішою помилкою, якої припускалися австралійські студенти, була заміна ієрогліфа на інший знак. Сімдесят шість відсотків їхніх помилок були цього типу, тоді як японські студенти показали лише 15,0 відсотків у цій категорії. На противагу цьому, фонологічно пов'язані помилки становили лише 5,0% серед австралійських досліджуваних, але 9,1% помилок, зроблених японськими досліджуваними. Так само семантично пов'язані помилки (4,2%) траплялися рідше, ніж помилки, пов'язані із заміною ієрогліфа на інший знак. Отже, семантичні та фонологічні чинники не відіграють важливої ролі в помилках написання канджі, яких припускаються австралійські школярі. (Т. Hatta, А. Kawakami, К. Tamaoka, р. 10)

Цей результат може бути пов'язаний з рівнем навичок написання канджі, якими володіють учні, що вивчають японську мову. У світлі цих результатів було запропоновано кілька пропозицій щодо методів навчання написання канджі. (Т. Hatta, А. Kawakami, К. Tamaoka)

Форма канджі привертає увагу дослідників завдяки своїй складності та багатогранності. У дослідженні Оти Моріхіри та Кена Ямамото піз назвою «Statistical Law Related to Shape of Kanji» (2019) проведено статистичний аналіз форми ієрогліфів. Основним показником, що характеризує розмір ієрогліфів, є кількість штрихів; чим більше штрихів має ієрогліф, тим складніша його форма. Довжина ліній, що складають ієрогліф, також може вважатися показником

складності його форми. В цьому дослідженні було виміряно довжину ліній ієрогліфів за допомогою комп'ютерних шрифтів та досліджено зв'язок між довжиною ліній і кількістю штрихів. Результати показали, що довжина ліній ієрогліфів зростає відповідно до степеневому закону в залежності від кількості штрихів. Крім того, було введено математичну модель на основі фрактальних фігур, яка теоретично вивела співвідношення між показником степеневому закону та фрактальною розмірністю. При застосуванні цього співвідношення до степеневому показника ієрогліфів, фрактальна розмірність виявилася приблизно рівною 2.

Результати цього дослідження свідчать про те, що між довжиною ліній, які складають китайські ієрогліфи, та кількістю штрихів існує переважно степеневий закон. Для пояснення цього закону була розроблена та проаналізована модель, заснована на концепції фракталів. Аналіз реальних даних у поєднанні з результатами моделювання дозволив встановити, що форма ієрогліфів стає більш складною у площині зі збільшенням кількості штрихів. Це вказує на те, що ієрогліфи демонструють властивості фрактальних об'єктів, де ступінь складності пропорційно зростає з додаванням нових елементів.

Отримані результати були здобуті на основі використання шрифту MS Gothic. Однак, аналіз показав, що подібні результати можуть бути отримані з використанням інших шрифтів та стилів письма, що свідчить про універсальність виявленого степеневому закону. Додатково було підтверджено, що загальноживані китайські ієрогліфи, взяті з «通用規範漢字表» у Китаї та «常用国字標準字体表» і «次常用国字標準字体表» на Тайвані, також підпорядковуються степеневому закону з коефіцієнтом $\beta \approx 0.5$. Це узагальнює результати та підтверджує стабільність знайдених закономірностей у різних мовних контекстах.

Подальші дослідження повинні бути спрямовані на аналіз взаємозв'язків між степеневими законами різного типу (скейлінгові відносини) для глибшого розуміння механізмів формування ієрогліфів. Вивчення таких взаємозв'язків може надати важливі інсайти щодо природи складності мовних знаків і їхніх графічних властивостей. Крім того, дослідження впливу різних стилів письма та культурних

контекстів на властивості ієрогліфів можуть допомогти у розробці нових методів аналізу та класифікації мовних ресурсів. (Morihiro O., & Ken Y., 2019, p. 149-153)

У дослідженні Ямато Юко та Дассанаяки Ошадхі під назвою "Factors Influencing Kanji Reading and Writing by Learners of Japanese Language with Non-kanji Background" вперше вивчався зв'язок між знанням японської лексики та вмінням читати і писати канджі на основі результатів тестів на знання японської лексики, тестів на читання канджі та тестів на написання канджі. Результати підтвердили, що існує більш ніж помірна кореляція між знанням японської лексики, читанням канджі та письмом канджі. Більшість учнів отримали вищі бали в тесті на читання канджі, ніж у тесті на письмо канджі, що свідчить про те, що для учнів, які не знають канджі, читання канджі набувається до написання канджі в тестах на читання та письмо канджі. Водночас було також виявлено, що баланс балів у тестах на словниковий запас, читання канджі та написання канджі варіюється від учня до учня.

Це відрізняється від тенденції корейських учнів, які вивчають японську мову (Yamato, Tamaoka, Kumar and Kim 2017), де оволодіння читанням канджі чітко передувало оволодінню письмом канджі, і однією з причин цього вважалися індивідуальні відмінності в балансі балів за словниковий тест і тести на читання та письмо канджі в учнів. Тому в цьому дослідженні була зроблена спроба згрупувати учнів за допомогою кластерного аналізу на основі балансу балів і тенденцій у словникових тестах, тестах на читання канджі та тестах на диктант канджі серед учнів, які не знають канджі. У результаті учасники дослідження були розподілені на чотири кластери на основі балансу балів у тесті на знання лексики, тесті на читання канджі та тесті на написання диктанту канджі. Кластерний аналіз показав, що не всі учні, які не знають канджі, погано читають і пишуть канджі, а навпаки, були учні, які могли добре читати і писати канджі, хоча не можна сказати, що вони мають багатий словниковий запас - результат, який, здається, узгоджується з інтуїцією вчителів японської мови, які контактують з учнями, що не знають канджі.

Однак той факт, що учні можуть читати і писати лексику канджі, не володіючи широким словниковим запасом, вказує на те, що вони не здатні вивчати слова таким чином, щоб пов'язати значення лексики канджі з читанням (фонологією) і

написанням (каліграфією) цієї лексики. Це може ускладнити для них правильне використання лексики канджі на письмі. У випадку з учасниками опитування в цьому дослідженні приблизно 40% учнів належали до групи (Кластер II), які могли читати і писати ієрогліфи канджі, незважаючи на їхні широкі словникові знання, що свідчить про те, що учні, які не знають канджі, з такими характеристиками не є чимось рідкісним.

Хоча неможливо зробити однозначне твердження, оскільки учасників дослідження не запитували про стратегії вивчення лексики канджі, які вони зазвичай використовують у цьому дослідженні, з результатів цього опитування можна зробити висновок, що деякі учні можуть вивчати лексику канджі, зосереджуючись лише на відповідності між читанням (фонологією) та написанням (каліграфією) лексики канджі. Це один з моментів, який слід мати на увазі, якщо є можливість навчити учнів, які не володіють канджі, як вивчати лексику канджі.

1.3. Дослідження необхідності існування канджі у сучасному світі

У сучасному світі, що стрімко змінюється під впливом глобалізації та технологічного прогресу, постає питання про доцільність збереження традиційних елементів культури. Одним із таких елементів є система письма канджі, яка має глибоке історичне коріння і є невід'ємною частиною японської культури. Проте, зі зростанням популярності цифрових технологій, спрощених систем письма та автоматизованих перекладів, виникає питання: чи дійсно канджі є необхідним у сучасному світі? Цей підрозділ досліджує аргументи "за" і "проти" збереження канджі, аналізуючи його роль у сучасному суспільстві, культурі та технологічному розвитку.

Саймон Пакстон у своїй роботі "Kanji matters in a multilingual Japan" оцінював складнощі для імігрантів у вивченні японської мови та, водночас, необхідність та незамінність ієрогліфічного письма в японській мові.

Зміна демографічної ситуації в Японії, включаючи старіння населення та зростання імміграції, сприяла переформатуванню уявлень про країну, яка тепер сприймається як багатонаціональна й внутрішньо різноманітна. У відповідь на ці

зміни уряд Японії почав впроваджувати ініціативи, такі як 多文化共生 (*tabunka kyōsei*, "взаємне співіснування"), з метою сприяння інклюзивності в суспільстві. Однак японська система письма, що включає складні китайські ієрогліфи канджі, є значною перешкодою для тих, хто вивчає японську мову як другу. Канджі, через свою складність і необхідність запам'ятовування великої кількості знаків, ускладнюють процес навчання, що може впливати на здатність іноземців інтегруватися в японське суспільство. Ця робота детально аналізує природу та історію канджі в контексті японської мови, досліджуючи, наскільки вони є бар'єром на шляху до створення більш інклюзивного суспільства, і розглядає, які заходи можуть бути прийняті для полегшення цього процесу.

Попри складність вивчення канджі як для носіїв японської мови, так і для тих, хто її не знає, Японія може похвалитися одним з найвищих у світі показників грамотності. Одна з теорій пояснює це "процесом сприйняття, пов'язаним з навчанням читання японською мовою".

В Японії учні починають вивчати канджі вже з першого класу. Міністерство освіти Японії (Monbukagakusho) розробило список *Jōyō kanji* або "повсякденних канджі", який організований у певному порядку для навчання в японській освітній системі. До кінця шостого класу початкової школи учні засвоюють 1006 *kyōiku kanji* — канджі, які визнані найуживанішими з усіх 2136, що використовуються в сучасній мові. За оцінками, ці 1006 канджі складають близько 95% від усього використання ієрогліфів у друкованих текстах (Kess, 1999).

Попри те, що Японія має один із найвищих рівнів грамотності у світі, носії японської мови витрачають дванадцять років своєї освіти на вивчення *jōyō kanji*, і навіть японці інколи стикаються з труднощами, намагаючись згадати правильний канджі. За даними газети *Mainichi Shinbun* (березень, 2008), серед учнів третього року старшої школи, які склали другий рівень Японського тесту на знання канджі (що відповідає рівню випускників старшої школи та включає читання і написання *jōyō kanji*), протягом десяти років поспіль показник успішної здачі був нижчим за двадцять відсотків. Враховуючи, що канджі викликають труднощі навіть у носіїв

японської мови, не дивно, що для тих, хто вивчає японську як другу мову, оволодіння канджі є складним і виснажливим завданням.

Чи дійсно канджі є необхідними? Це питання, безсумнівно, виникало у багатьох, хто вивчає японську як іноземну мову, а також у деяких носіїв мови. На перший погляд, здається, що канджі дійсно є незамінною частиною японської мови. Однак, зі зростанням імміграції та швидкою глобалізацією з'являються переконливі аргументи, що канджі можуть бути не такими вже й необхідними. Як показує історія, були спроби реформування системи письма, включаючи пропозиції повністю виключити канджі. На сьогоднішній день ці реформи не досягли успіху. Значні культурні втрати, які б спричинило вилучення канджі з японської мови, гарантують, що в найближчому майбутньому канджі залишаться частиною цієї мови.

Оскільки все японське письмо можна записати хіраганою, можна подумати, що канджі не є необхідними, і тому японська мова стала б набагато простішою, якби повністю відмовилася від канджі. Виникнення рухів за реформу письма, включаючи тих, хто підтримує скасування канджі, показує, що ці думки поділяють і деякі японці, хоча мотиви для скасування канджі виходять за межі простого спрощення письма. Без сумніву, відмова від канджі зменшила б тягар їх вивчення як для носіїв японської, так і для тих, хто вивчає японську як другу мову. Незважаючи на це, канджі залишаються невід'ємною частиною японської системи письма і, ймовірно, залишатимуться такими й надалі. Велика кількість омонімів в японській мові є фактором, що сприяє складності канджі, а також є не менш вагомою причиною, чому канджі важливо вивчати.

Велика кількість омонімів у японській мові ускладнює вибір правильного канджі, що створює труднощі як для носіїв мови, так і для тих, хто вивчає японську як другу мову. Наприклад, морфема "sei" має не менше 47 різних канджі, які можуть бути використані для її позначення. (Richmond, 2005)

Отже, коли виникає необхідність написати слово, в якому присутня морфема "sei", потрібно знати, який із 47 можливих канджі є правильним. Наприклад, при написанні слова "seikatsu" (що означає "спосіб життя"), студент повинен знати, який канджі для "sei" використовується в цьому конкретному слові. У деяких випадках це

зробити легше, ніж в інших. Наприклад, 生活 (seikatsu, повсякденне життя) є часто вживаним словом, тому відносно легко визначити правильний канджі. Однак завдання стає значно складнішим, коли доводиться писати менш уживані слова.

Деякі дослідники вважають, що значення канджі у японській мові переоцінюється, і що користувачі канджі часто покладаються на звукове сприйняття під час читання та написання цих ієрогліфів (Ezaki, 2010). Езакі також підкреслює, що канджі можуть створювати мовні бар'єри для іноземців, які проживають у Японії, і що, з огляду на зростання міжнародних зв'язків та прийом іноземних працівників, "необхідність канджі не є такою вже беззаперечною" (Ezaki, 2010, с.183). Це твердження Едзакі піднімає важливе питання рівності для іноземних працівників та студентів у японській освітній системі. Якщо вважати канджі невід'ємною частиною мови, це може поставити у невідгідне становище тих, хто вільно володіє розмовною японською, але не може читати канджі.

Хоча Едзакі і виступає проти ідеї про незамінність канджі, він визнає важливість збереження їхнього використання у певних випадках. По-перше, естетична складова японського письма, де канджі використовуються для вираження творчих аспектів мови (Ezaki, 2010, с.200). По-друге, канджі грають важливу роль у доступі до великого обсягу архівних матеріалів, накопичених протягом історії в різних сферах (Ezaki, 2010, с.200). Езакі пропонує дворівневий підхід до використання канджі: у літературних творах їх використання залишається незмінним, а в нелітературних текстах, таких як газети, пропонується зменшити кількість канджі або обов'язково додавати фурігану (хірагана, що вказує на фонетичне прочитання канджі), що зробить текст легшим для розуміння.

Нанетт Твайн у своїй роботі «Toward Simplicity: Script Reform Movements in the Meiji Period» поділилась інформацією та дослідженнями про те, що з розвитком хірагани та катакани виникла ймовірність, що канджі можуть бути відкинуті. Проте, як свідчить сучасний стан справ, цього не сталося, і протягом кількох століть існували численні спроби скасувати канджі. Основними рухами, що виступали за скасування канджі, були 国字改良 (kokuji-kairyō) та 言文の一致 (genbun-icchi).

Рух *kokujikairyō*, що перекладається як «реформа національних (письмових) знаків», був орієнтований на заміну канджі спрощеним письмовим способом. Наприкінці періоду Токугава (1603-1867) та на початку періоду Мейджі (1868-1912) в Японії використовувалося понад 10 000 знаків. Це ускладнювало їх вивчення, і освоєння канджі стало складною академічною діяльністю.

У межах руху *kokujikairyō* виникли кілька різних груп (клубів). Два радикальні рухи включали клуб хірагани та клуб ромаджі. Клуб хірагани виступав за використання лише хірагани як письмового засобу. Клуб ромаджі, ще більш радикальний, пропонував відмовитися від усіх існуючих систем письма і замінити їх на ромаджі, тобто латинський алфавіт. Крім того, існувала і поміркована група, яка підтримувала модифікацію існуючого маджірібун шляхом спрощення його структури.

Рух *genbunicchi*, що перекладається як «узгодженість усної та письмової мови», ставив за мету забезпечення гармонії між усним і письмовим мовленням. Незважаючи на інтеграцію канджі та кани в маджірібун, письмова японська мова ще в період Мейджі значно відрізнялася від усної мови. Письмовий стиль був архаїчним відображенням попередніх століть. *Genbunicchi* акцентував необхідність переходу до більш розмовного стилю письма, що відображав би фактичний усний мовний процес, з метою зробити письмову інформацію доступною для широких верств населення.

упротивниками цих рухів були представники вищих соціальних верств, які прагнули зберегти канджі як ознаку свого соціального статусу. Для них знання великої кількості канджі слугувало важливим індикатором освіченості та культурного престижу, що підкреслювало їхню належність до інтелектуальної еліти. Ці групи вважали, що збереження традиційної системи писемності є ключовим чинником для підтримання їхнього привілейованого становища в суспільстві, а спрощення та стандартизація канджі могли призвести до нівелювання соціальних відмінностей, що існували протягом століть.

Однак, попри консервативний опір, існували і прогресивні сили серед інтелектуалів та представників освітньої спільноти, які підтримували реформи. Вони усвідомлювали, що зростаючі вимоги до рівня грамотності в Японії, пов'язані з

необхідністю відновлення країни після війни та швидким економічним зростанням, вимагають адаптації системи писемності до нових соціальних умов. Ці прихильники реформ визнавали, що спрощення канджі та обмеження їх кількості може значно полегшити навчальний процес і зробити освіту доступнішою для широких верств населення, що було необхідним для підвищення загального рівня освіченості.

За Брайаном Рубрехтом, Під час періоду Мейджі Захід був дуже розвиненим, а Японія відставала. Ті, хто мав передбачення, розуміли, що єдиний спосіб наздогнати Захід — це освіта населення, а для цього необхідно поширювати інформацію через письмові засоби. Щоб це стало можливим, реформа письмової системи була необхідною. Але в кінці кінців перемогла ідея модифікації маджірібун.

Основні модифікації полягали в стандартизації письмової мови до розмовного стилю та зменшенні кількості канджі, які потрібно було вивчити. Реалізація цих змін була великою справою, і лише в 1923 році був створений перший скорочений список канджі, 常用漢字表 (jōyōkanjijū) ‘список канджі для загального користування’, який містив 1963 канджі.

Ще однією значною ревізією списку призначених символів стала післявоєнна редакція 1946 року, відома як 当用漢字字体表 (Tōyōkanjijitaihyō), що перекладається як «список канджі, схвалених для загального користування». Цей список мав на меті стандартизацію використання канджі у повоєнній Японії та впорядкування їх застосування в освітній системі та офіційних документах. Варто зазначити, що поява цього списку стала результатом другої післявоєнної кампанії з ліквідації та упорядкування використання канджі, що відбулася через рік після завершення Другої світової війни.

Рішення про те, чи скасовувати канджі чи ні, не було прийнято Америкою; воно було передано Японії через 国語審議会 (Kokugo Shingikai) ‘Консультативна рада з національної мови’. Знову ж таки, маджірібун перемогла, і канджі збереглися. Сьогодні у нас є найновіший список, який був опублікований у 2010 році, 常用漢字 (jōyō kanji) ‘канджі для регулярного використання’. (Rubrecht, 2003)

Недостатній рівень володіння канджі може суттєво уповільнити та ускладнити процес читання японською мовою. Проте, після досягнення певного рівня майстерності, канджі перестає бути перешкодою і перетворюється на ефективний інструмент, що сприяє пришвидшенню читання. Дослідження показують, що тексти, які містять канджі, 交じり文 (majiribun), можна опрацьовувати швидше, ніж тексти, написані виключно каною.

За роботою Джозефа Кесс «On the History, Use, and Structure of Japanese Kanji», використання канджі дозволяє читачеві здійснювати своєрідні «перестрибування» від одного знаку до іншого, завдяки чому компактність канджі забезпечує візуальне охоплення більшої кількості слів у периферійному полі зору. Крім того, відсутність пробілів у японському письмі підкреслює важливість канджі як інструменту для чіткого розмежування слів у тексті.

Слова, записані за допомогою канджі, мають додаткову перевагу, оскільки надають семантичні підказки щодо значення слова. Наприклад, слово 登山 (tozan) може бути зрозумілим завдяки знанню окремих канджі, що складають це слово, і припущенням щодо його значення як «підйом на гору». Однак слід зазначити, що не всі слова є настільки прозорими.

Крім того, наявність канджі у текстах сприяє більш ефективному сприйняттю інформації, оскільки кожен символ несе в собі окреме значення, яке може бути швидко розпізнане читачем. Таким чином, хоча процес опанування канджі вимагає значних зусиль та часу, результати виправдовують ці витрати, забезпечуючи комфортніше та більш глибоке розуміння японських текстів.

Крім того, важливо зазначити, що використання канджі сприяє економії простору на письмі. Завдяки компактності символів, японські тексти можуть містити більше інформації на одному аркуші, що є важливим аспектом, особливо в контексті сучасної цифрової комунікації, де економія простору має значення. Це також впливає на зручність читання довгих текстів, таких як наукові статті чи художні твори, де використання канджі допомагає зменшити візуальне навантаження на читача.

Окрім того, канджі мають значний культурний аспект. Вони є важливою частиною японської писемності та культури, і їхнє вивчення сприяє глибшому розумінню японської мови та культури в цілому. Знання канджі відкриває двері до розуміння класичних японських творів, що є невід'ємною частиною культурної спадщини Японії.

Таким чином, володіння канджі є не лише практичним навиком для читання японських текстів, але й ключовим аспектом для глибшого розуміння японської культури та мови, що підтверджує їх важливість у сучасному світі. (Kess, Joseph F., 2005)

Висновки до розділу 1

У ході дослідження етимології та розвитку японських канджі, а також їхньої ролі в сучасному суспільстві, ми зробили кілька важливих висновків. По-перше, канджі мають глибоке історичне коріння, яке сягає кількох тисячоліть. Вони стали невід'ємною частиною японської писемності, відображаючи культурне й мовне багатство країни. Ієрогліфи дозволяють передавати складні значення в компактній формі, що є важливим для японської мови, особливо враховуючи велику кількість омонімів.

По-друге, в умовах глобалізації та технологічних змін канджі стикаються з певними викликами. З одного боку, складність їхнього вивчення, особливо для іноземців, створює бар'єри в навчанні та інтеграції. З іншого боку, канджі залишаються культурними символами, які підтримують національну ідентичність Японії. Вони є важливим елементом спадщини, що зберігає зв'язок між поколіннями та сприяє збереженню культурної традиції.

Ми також дослідили спроби реформування системи канджі, які почалися ще в період Мейджі. Попри заходи, спрямовані на спрощення писемності, канджі продовжують залишатися частиною японської мовної системи. Сучасна писемність Японії, яка поєднує канджі з хіраганою та катаканою, є ефективною й адаптованою до потреб суспільства, сприяючи точнішій передачі думок та швидкому оволодінню мовою.

Особливу увагу ми приділили впливу сучасних технологій на використання канджі. З появою цифрових інструментів і змін у способах комунікації, ієрогліфічна система стикається з новими викликами. Цифровізація, зокрема розвиток машинного перекладу та технологій розпізнавання тексту, вже почала впливати на використання канджі в письмовій мові. Хоча ці зміни можуть спростити деякі аспекти комунікації, є ризик поступового зменшення традиційних мовних навичок.

Ми також проаналізували важливість канджі в освітній системі Японії. Вивчення ієрогліфів є ключовим елементом навчальних програм, починаючи з початкової школи. Це сприяє не лише формуванню мовних навичок, але й передачі культурних цінностей, що підтримують зв'язок між поколіннями та виховують повагу до національних традицій.

Нарешті, ми дійшли висновку, що канджі є не лише мовним інструментом, але й важливим засобом вираження культурних і філософських концепцій. Кожен ієрогліф несе в собі не тільки лексичне значення, а й символізм, що відображає японські уявлення про світ та природу. Наприклад, ієрогліфи, що означають природні елементи, як "гора" (山) чи "дерево" (木), передають традиційне японське шанування природи й гармонії між людиною і довкіллям.

Підсумовуючи, канджі продовжують відігравати важливу роль у японському суспільстві та культурі, але технологічні зміни, глобалізація та нові освітні виклики спонукають до подальших досліджень їхньої ролі в майбутньому. Канджі можуть зіткнутися з маргіналізацією через вплив сучасних технологій, проте залишаються важливим елементом національної ідентичності. Використання новітніх методів навчання, таких як мобільні додатки та онлайн-платформи, відкриває нові можливості для вивчення ієрогліфів, забезпечуючи збереження їхньої культурної та історичної значущості.

РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ЯПОНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ

2.1 Історико-порівняльний аналіз

У цьому розділі буде розглянуто наукові підходи та методи, які використовуються для дослідження діахронічного розвитку японських ієрогліфів. Вивчення писемності вимагає комплексного підходу, оскільки канджі мають багатий історичний контекст, тісно пов'язаний із розвитком як японської мови, так і китайської писемності, від якої канджі були запозичені.

Ми досліджуватимемо канджі через низку наукових методів, що включають історико-порівняльний аналіз, структурний метод і метод контекстного аналізу. Важливою складовою цього підходу є також використання хронологічного методу, що дозволяє простежити еволюцію канджі з ранніх етапів їхнього запозичення до сучасного вживання. Дослідження передбачає аналіз текстових джерел, історичних документів та лінгвістичних праць, які висвітлюють зміни у структурі й функції канджі на різних етапах їх розвитку.

Метою цього розділу є надання чіткого та ґрунтовного розуміння методів, що дозволять розкрити основні тенденції в розвитку японських ієрогліфів, а також їхнє значення в сучасній японській мові та культурі.

За Селівановою (2008, с.22) *Порівняльно-історична (генетична)* наукова парадигма сформуvala напрям мовознавства, якому належить розробка процедур реконструкції походження мов від прамов, установлення еволюційних змін і закономірностей розвитку споріднених мов шляхом їхнього порівняння на різних етапах формування. Головним принципом порівняльного мовознавства є історизм, який мав філософське підґрунтя.

Зародження цього напрямку підготовлене, по-перше, діяльністю по нормалізації мов шляхом створення одномовних і загальних раціональних граматики, а також словників, зокрема, й багатомовних (наприклад, словник П. Палласа, що містив матеріал 276 мов, 1786-1791 р. р.; каталог особливостей лексики та граматики 307 мов М. Ерваса-і-Пандуро 1800-1804 р. р.; «Мітридат, або загальне мовознавство» І.

Аделунга, І. Фатера, 1806-1817 р. р.); по-друге, домінуванням у мовознавстві XVIII ст. проблеми походження мови, хоч перші паростки цієї проблеми зародилися ще в античності.

Історико-порівняльний аналіз є одним із ключових методів у лінгвістичних дослідженнях, що полягає у вивченні еволюції мовних явищ шляхом порівняння їхніх характеристик на різних етапах розвитку. Цей метод дозволяє простежити закономірності змін у мовних структурах і елементах, виявити зв'язки між ними та визначити фактори, що спричинили ті чи інші трансформації. У контексті діахронічного дослідження японських ієрогліфів, історико-порівняльний аналіз є особливо важливим інструментом для вивчення процесу адаптації канджі в японській писемності, їхньої модифікації та еволюції значення й форми.

Застосування історико-порівняльного аналізу в дослідженні японських ієрогліфів сприятиме глибшому розумінню кількох важливих аспектів. По-перше, цей метод дозволить порівняти первісні форми китайських ієрогліфів з їхніми адаптованими варіантами в японській мові, що допоможе виявити етапи й особливості запозичення та адаптації канджі до фонетичних і граматичних норм японської мови. По-друге, аналіз змін у формі та значенні ієрогліфів на різних етапах історії (від періоду Нара до сучасності) дозволить визначити основні тенденції в розвитку японської писемності. По-третє, історико-порівняльний метод допоможе вивчити взаємодію канджі з іншими системами письма, такими як хірагана і катакана, та їхній вплив на загальну структуру японської мови.

За Селівановою (2008, с.23), розрізняють чотири етапи розвитку лінгвістичного компаративізму:

- 1) романтичний, який обмежувався діяльністю основоположників порівняльного мовознавства;
- 2) натуралістичний, представлений концепцією А. Шлейхера (50-60-ті р. р. XIX ст.) і його послідовників;
- 3) молодогораматичний, що виник у 70-ті р. р. XIX ст. і був зумовлений пошуком шляхів подолання кризи компаративістики;
- 4) постмолодограматичний (структурний) (починаючи із 20-х р. р. XX ст.)

2.2. Етимологічний аналіз

Етимологічний аналіз є важливим методом у вивченні діяхронічного розвитку японських ієрогліфів. Цей підхід дозволяє дослідникам відстежувати зміни в значеннях, формі та використанні ієрогліфів у різні історичні періоди. Важливість етимологічного аналізу полягає у тому, що він не лише розкриває історію окремих знаків, але й відображає загальні тенденції культурного та мовного розвитку. Дослідження походження канджі та їх еволюції дозволяє глибше зрозуміти процеси запозичення ієрогліфів з китайської мови та їх адаптації до специфіки японської культури й мови.

Етимологічний аналіз допомагає виявити, як значення канджі змінювалося з плином часу, що є важливим для розуміння еволюції японської писемності в цілому. Наприклад, запозичені ієрогліфи з китайської мови спочатку використовувалися в їхньому прямому значенні, але з часом значення багатьох знаків були переосмислені та адаптовані до японських мовних реалій. Це дозволило канджі стати ефективним інструментом передачі складних культурних і соціальних понять. Як зазначає Мельничук (1982), етимологія не тільки відкриває перед нами історичний розвиток слів, але й допомагає розкрити суспільні та культурні зміни, що супроводжують цей процес.

"Етимологічний аналіз дозволяє відновити історію слів, виявляючи їхнє первісне значення і формування, що, у свою чергу, сприяє розумінню розвитку мови як відображення культурних та історичних процесів" (Мельничук, 1982).

Таким чином, етимологічний підхід є важливим інструментом для дослідження канджі, оскільки він дозволяє простежити, як зміни у суспільному житті Японії впливали на розвиток ієрогліфів. Вивчення цих процесів надає цінні дані для розуміння як історії японської писемності, так і культурних змін, що відбувалися протягом століть.

2.3 Компонентний аналіз

Компонентний аналіз канджі є важливим інструментом для розуміння внутрішньої структури японських ієрогліфів. Японські канджі мають складну будову,

де кожен символ може бути поділений на менші частини, які називаються радикалами або компонентами. Радикали виконують різні функції в ієрогліфах, включаючи семантичну та фонетичну. Семантичні радикали зазвичай пов'язані з загальним значенням ієрогліфа, тоді як фонетичні вказують на його звучання або варіант прочитання. Це дозволяє не тільки визначити значення окремого символу, але й зрозуміти його етимологію та походження.

Компонентний аналіз дозволяє дослідникам розглядати ієрогліфи не як окремі, незалежні одиниці, а як системи, що складаються з певних структурних елементів, котрі взаємодіють один з одним. Як відзначає С. Мартін, «багато ключів мають стабільні значення, що допомагають зрозуміти ієрогліфи навіть за відсутності повного знання мови» (Martin, 1987, p. 54). Дійсно, навіть без повного розуміння всього канджі, знання його окремих компонентів може надати певний контекст, що полегшить його розуміння.

На етапі дослідження діахронічного розвитку канджі компонентний аналіз допоможе виявити закономірності змін у побудові ієрогліфів з часом. Зокрема, можна відстежити, як окремі радикали та компоненти еволюціонували, набуваючи нових значень або змінюючи свою форму в процесі історичних змін. Існують приклади, коли первинні значення радикалів зазнали змін через вплив різних культурних або соціальних факторів. Наприклад, ключ « 丩 » (меч), що використовується в ієрогліфах для позначення об'єктів, пов'язаних із ріжучими інструментами, також набув символічного значення сили та влади в певні історичні періоди.

Процес виконання компонентного аналізу передбачає кілька ключових етапів. Перший етап полягає у поділі ієрогліфа на складові частини та визначенні його основних радикалів. Це дозволяє виявити основні семантичні та фонетичні компоненти кожного символу. Наприклад, ключ « 氵 » (вода) зустрічається в багатьох ієрогліфах, пов'язаних із рідинами або водою, підкреслюючи його семантичну роль. Другий етап аналізу полягає у вивченні зв'язків між компонентами та визначенні,

яким чином ці зв'язки впливають на загальне значення ієрогліфа. На основі цього ми зможемо встановити певні закономірності, що виявляють еволюцію значень канджі протягом століть.

Компонентний аналіз також дозволяє краще зрозуміти процес адаптації китайських ієрогліфів до японської мови. Японська система письма була значною мірою запозичена з китайської, проте вона зазнала значних змін і адаптацій відповідно до фонетичних та граматичних особливостей японської мови. Компонентний аналіз показує, як ці адаптації відбувалися на рівні окремих ієрогліфів. Наприклад, деякі канджі, що запозичили китайське звучання та значення, згодом були модифіковані або спрощені для кращого узгодження з японським контекстом. Цей процес добре ілюструє розвиток ієрогліфів у різні історичні періоди, що дозволяє простежити зміни в їхній формі та значенні.

Значну увагу слід приділити також дослідженню співвідношення між фонетичними та семантичними компонентами ієрогліфів. Як зазначає Сілі, «структурні компоненти ієрогліфа не лише передають значення, але й створюють зв'язок між окремими знаками, формуючи певні лексичні поля» (Seeley, 1991, p. 102). Це співвідношення може вказати на певні лінгвістичні зміни, що сталися протягом століть. Дослідження компонентів ієрогліфів може також допомогти у виявленні випадків, коли фонетична або семантична складова зазнала значних змін, відображаючи тим самим культурні або мовні перетворення в японському суспільстві.

Окрім вивчення історичного розвитку, компонентний аналіз корисний для кращого розуміння сучасних тенденцій у використанні канджі. У наш час, коли глобалізація та технології значною мірою впливають на японське суспільство, важливо враховувати, як ці зовнішні фактори змінюють роль та функціонування ієрогліфів у сучасній мові. Як зазначає Х. Окада (2020), «з появою цифрових технологій і зміною способів комунікації, японська мова стикається з викликом збереження своєї ієрогліфічної складової, що потребує глибокого аналізу та розуміння». Компонентний аналіз дозволяє виявити, як сучасні тенденції можуть

вплинути на структуру та використання канджі в письмовій мові, особливо в умовах цифровізації та спрощення комунікацій.

Таким чином, компонентний аналіз є незамінним інструментом для дослідження як історичного, так і сучасного розвитку японських канджі. Цей метод дозволяє виявити глибокі структурні зв'язки між ієрогліфами та краще зрозуміти їхню еволюцію, а також допомагає оцінити сучасні тенденції у використанні канджі в умовах глобалізації та технологічного прогресу.

2.4. Кількісні підрахунки

Кількісні методи є важливою частиною сучасного лінгвістичного дослідження, особливо в галузі діахронічних змін, оскільки дозволяють об'єктивно оцінювати тенденції розвитку мови на основі зібраних даних. У контексті дослідження японських ієрогліфів, кількісні підрахунки дозволяють виявити закономірності зміни кількості та функцій окремих ієрогліфів у різні історичні періоди, а також їхні фонетичні та семантичні трансформації.

Кількісні підрахунки в нашому дослідженні будуть зосереджені на двох основних аспектах: по-перше, на визначенні частоти використання окремих канджі в японських текстах різних періодів; по-друге, на аналізі їхньої еволюції з точки зору графічної та семантичної складності. Зокрема, ми будемо звертати увагу на те, як певні канджі змінювалися за кількістю елементів (компонентів) у своїх графемах і як ці зміни співвідносилися з їхніми значеннями та функціями в мові.

Дослідження частотності використання ієрогліфів базуватиметься на корпусному аналізі великих текстових баз даних, що охоплюють тексти різних історичних періодів Японії. Завдяки цьому підходу ми зможемо визначити, які саме ієрогліфи зазнали змін у частоті використання, а також встановити причини таких змін у контексті соціальних та культурних трансформацій. Як зазначає М. Сато (2020), «кількісний аналіз є ключовим інструментом для виявлення мовних тенденцій, які можуть залишатися непоміченими при використанні виключно якісних методів» (Sato, 2020, с. 47).

Крім того, значну увагу буде приділено аналізу еволюції графічної складності канджі. Зокрема, за допомогою кількісного підходу ми плануємо оцінити, як змінилася кількість компонентів у певних канджі з часом і чи впливали ці зміни на їхню популярність та застосування. Цей аспект дослідження дозволить виявити загальні тенденції до спрощення або, навпаки, ускладнення ієрогліфів у різні періоди історії Японії. За словами Х. Окади (2020), «зміни у складності ієрогліфів часто відображають не лише мовні, а й культурні та технологічні зміни» (Okada, 2020, с. 123).

Також важливим аспектом кількісного підрахунку буде оцінка зв'язку між частотою використання канджі та їхньою семантичною варіативністю. Ми будемо вивчати, як змінювалася кількість значень, що приписуються одному ієрогліфу, у різні періоди, і чи існує залежність між цією кількістю та змінами у частотності його використання. Як зазначає Т. Ямада (2018), «розширення семантичної варіативності ієрогліфів є важливим показником їхньої еволюції та адаптації до сучасних мовних потреб» (Yamada, 2018, с. 59).

Таким чином, кількісні підрахунки відіграватимуть ключову роль у нашому дослідженні діахронічного розвитку ієрогліфів. Вони допоможуть виявити, як змінилася частотність використання окремих канджі, оцінити їхню графічну та семантичну складність, а також встановити зв'язок між цими факторами та мовними процесами в японській мові. Подальше дослідження в цьому напрямку дозволить глибше зрозуміти роль ієрогліфів у формуванні сучасної японської писемності та її еволюції в умовах глобалізації та технологічних змін.

2.5 Дескриптивний аналіз

Дескриптивний аналіз є одним із фундаментальних методів лінгвістичних досліджень, що полягає в описі й класифікації мовних явищ без їхнього порівняння або оцінки з позицій нормативності. У контексті дослідження розвитку японських ієрогліфів, дескриптивний аналіз є важливим для докладного опису еволюційних змін, що відбувалися в структурі та значенні канджі протягом різних історичних

етапів. Цей метод дозволяє систематизувати та упорядкувати матеріал, що є основою для подальших компаративних досліджень.

Як зазначає Селіванова (2008), дескриптивний підхід став базовим для формування сучасних структурних і функціональних досліджень мовних систем. Він надає можливість фіксувати мовні одиниці в їхньому природному стані без спотворення або спрощення, що дозволяє адекватно відобразити їхню складність (Селіванова, 2008, с. 45). У випадку з японськими ієрогліфами дескриптивний аналіз дозволяє створити докладну картину того, як канджі функціонували в різних історичних періодах і як їхня форма та значення змінювалися з плином часу.

Дескриптивний аналіз також дозволяє дослідити лінгвістичні зміни в контексті соціальних та культурних умов, у яких функціонували ієрогліфи. Наприклад, зміни в значенні та графічній формі канджі можуть бути результатом реформ, таких як спрощення канджі в період після Другої світової війни, коли уряд Японії прагнув зробити писемність більш доступною для масового використання. За допомогою дескриптивного аналізу можна простежити ці зміни й визначити, як вони вплинули на структуру сучасної японської писемності.

Висновки до розділу II

У другому розділі магістерської роботи було розглянуто основні наукові методи, які будуть використані для аналізу діахронічного розвитку японської писемності, зокрема канджі. Вибір цих методів обґрунтовано необхідністю глибокого розуміння змін, що відбувалися з ієрогліфами під впливом різних культурних, соціальних і політичних факторів протягом століть. Для дослідження будуть застосовані компаративний метод, історико-генетичний метод, метод структурного аналізу та інші, що в подальшому дозволять здійснити комплексний та всебічний аналіз.

Компаративний метод дає можливість порівняти історичні форми японської писемності із сучасними, щоб виявити етапи еволюції ієрогліфів, їхні зміни у формі, значенні та використанні. Він є важливим інструментом для дослідження розвитку

канджі, оскільки дозволяє простежити їхній шлях від введення з Китаю до сучасної Японії.

Історико-генетичний метод дозволить дослідити канджі через їхню етимологію, виявляючи первісне значення ієрогліфів і те, як вони змінювалися під впливом соціокультурних трансформацій. Це дасть змогу глибше зрозуміти зв'язок між розвитком ієрогліфів і ключовими подіями в японській історії, такими як реформи освіти чи зміни в релігійних традиціях.

Метод структурного аналізу спрямований на вивчення будови ієрогліфів та їхньої ролі в мовній системі Японії. Оскільки японська писемність є складною комбінацією канджі та силлабічних знаків (кана), цей метод дозволяє розглянути функціональність канджі в контексті синтаксису, морфології та фонології. Особливу увагу буде приділено зміні структури ієрогліфів з плином часу та чинникам, що вплинули на ці зміни.

Хоча застосування зазначених методів ще не було здійснене, їхня важлива роль полягає в тому, щоб забезпечити комплексне дослідження розвитку канджі. У третьому розділі ці методи будуть використані для аналізу конкретних прикладів трансформацій ієрогліфів, змін у їхній графічній формі, значенні та функціях у сучасній японській мові.

Застосування цих методів забезпечить комплексний підхід до дослідження японської писемності, дозволяючи врахувати як історичні, так і сучасні аспекти розвитку. Це дозволить не тільки простежити зміни в канджі, але й виявити ключові соціальні та культурні чинники, що спричинили ці зміни.

РОЗДІЛ III. ОСОБЛИВОСТІ ДІАХРОНІЧНОГО РОЗВИТКУ ІЕРОГЛІФІВ У ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

3.1 Етап запозичення і адаптації ієрогліфів з китайської мови

Розвиток японської писемності, заснованої на китайських ієрогліфах, пройшов декілька етапів, кожен з яких відображав зміни в культурі, соціальних структурах і потребах японського суспільства. Проте вплив китайської системи письма на Японію почався відносно пізно, і його адаптація супроводжувалась поступовим створенням унікальних японських знаків.

1. Період запозичення китайських ієрогліфів (V-VIII ст.)

Перше знайомство японців з китайською писемністю відбулося приблизно в V столітті н.е. через китайських та корейських дипломатів, буддійських монахів та вчених. Ці китайські ієрогліфи були привнесені разом із китайськими текстами на релігійні, наукові та адміністративні теми. Спочатку їх використовували без адаптації, лише як засіб для запису іноземних слів, оскільки японська мова в той час не мала писемної форми.

3.1.1 Особливості раннього етапу запозичення (VI-VIII ст.)

На ранніх етапах китайські ієрогліфи застосовувалися двома способами:

- Логограмами – для позначення слів за змістом (запис значення). Для цього значення слів, які існували до запозичення, додали до китайських ієрогліфів, які мають такий же, або дуже близький семантичний зміст.

Наприклад, суто японське слово やすみ (відпочинок) було поєднано з китайським ієрогліфом 休, який має те ж значення.

Ще один приклад логографічного використання можна побачити, коли японці запозичили назви до речей, які прийшли з португальських торговельних кораблів: 硝子 (ガラス) - скло;

煙草 (タバコ) - тютюн;

- Фонетично – для передачі японських звуків (читання китайських знаків як японські склади).

Наприклад, для цього використовувалась маньйогана та, пізніше, для того, щоб записати назви країн і запозичень:

阿弗利加 (アフリカ) - Африка;

烏克蘭 (ウクライナ) - Україна;

加留多 (カルタ) - гральні карти;

У цей період з'являється система маньйогана (万葉仮名) — рання форма фонетичного письма, де китайські ієрогліфи використовувалися виключно для їх звучання, а не для значення. Це була перша значуща спроба японців створити власну систему запису своєї мови. Приклад маньйогани можна побачити на цій таблиці (Рис. 3.1.1)

あ安安	いけ以	う宇宇	え衣衣	おお於於
か加加	きぎ機	く久久	けけ計	こ己己
さ左左	しし之	すす寸	せせ世	そそ曾
た太太	ちち知	つ川川	てて天	とと止
な奈奈	に仁仁	ぬぬ奴	ねね祢	の乃乃
は波波	ひ比比	ふ不不	へ部部	ほ保保
ま末末	み美美	む武武	め女女	も毛毛
や也也	ゆ以以	ゆ由由	江江江	よ与與
ら良良	り利利	る石留	れ礼礼	ろ呂呂
わ和和	ゐ為為		ゑ惠惠	を芭遠
		ん无无		

(Рис. 3.1.1)

3. Формування канджі (VIII-X ст.)

З VIII століття японці починають активно розвивати власну форму писемності на основі канджі. Паралельно з використанням ієрогліфів для запису японської мови, з'явилися дві нові абетки — хірагана та катакана, які стали основними фонетичними системами запису.

- Хірагана походила з маньйогани та використовувалася здебільшого жінками, оскільки вона була більш простою і естетичною. (Рис. 3.1.1)
- Катакана розвинулася для релігійних і наукових текстів, маючи більш "стислу" форму, яка полегшувала запис. (Рис. 3.1.2)

阿 → ア	伊 → イ	宇 → ウ	江 → エ	於 → オ
加 → カ	機 → キ	久 → ク	介 → ケ	己 → コ
散 → サ	之 → シ	須 → ス	世 → セ	曾 → ソ
多 → タ	千 → チ	川 → ツ	天 → テ	止 → ト
奈 → ナ	仁 → ニ	奴 → ヌ	祢 → ネ	乃 → ノ
八 → ハ	比 → ヒ	不 → フ	部 → ヘ	保 → ホ
末 → マ	三 → ミ	牟 → ム	女 → メ	毛 → モ
也 → ヤ		由 → ユ		與 → ヨ
良 → ラ	利 → リ	流 → ル	礼 → レ	呂 → ロ
和 → ワ	井 → 井		惠 → エ	乎 → ヲ
尔 → ン				

©SakuraMani
www.sakuramani.com

(Рис. 3.1.2)

Цей період відзначився також активним розвитком кокуджі — нових ієрогліфів, що створювалися на основі канджі для позначення унікальних японських концептів.

4. Уніфікація системи канджі (X-XII ст.)

У період Хейан (794-1185 рр.) японці досягли високого рівня уніфікації системи канджі. В цей час китайські ієрогліфи були вже глибоко інтегровані в японське суспільство і повсюдно використовувалися для запису всіх сфер життя — від адміністративних текстів до літератури та поезії. Однак водночас ієрогліфи почали видозмінюватися під впливом культурних потреб і локальних традицій.

5. Створення кокуджі та васей канджі (X-XV ст.)

Після адаптації канджі японська мова та культура потребували більшої специфічності. Тому японці почали створювати нові ієрогліфи для позначення

понять, що не існували в китайській культурі. Це призвело до появи кокуджі (національних ієрогліфів). Васей канджі також почали створюватися для адаптації нових наукових або технічних термінів.

Видозміна ієрогліфів

Історія японських ієрогліфів також відзначається їх поступовою еволюцією та зміною форм. Багато канджі зазнали спрощення, оскільки їх графічна складність робила їх важкими для запису та навчання. Наприклад, ієрогліф 龍 (дракон) з часом був замінений на більш спрощену версію 竜. Також деякі складніші ієрогліфи почали використовувати лише в офіційних або літературних контекстах, тоді як у повсякденній мові застосовувалися спрощені форми.

Якщо говорити про графічну еволюцію канджі, можна спостерігати зменшення кількості елементів та деталізації знаків із плином часу, що полегшувало їхнє вивчення.

3.1.2 Історія та розвиток кокуджі та васей канджі

Кокуджі (国字, "національні ієрогліфи") та васей канджі (和製漢字, "ієрогліфи, створені в Японії") є особливими явищами в японській писемності, які виникли як результат адаптації китайської писемної системи для відображення унікальних аспектів японської мови та культури. Незважаючи на спільне коріння, ці системи відрізняються специфікою походження та функціями.

Кокуджі

Кокуджі – це ієрогліфи, створені в Японії для позначення понять, яких не було в китайській мові, або для кращої передачі суто японських концептів. Такі символи з'явилися в період Хейан (794-1185 рр.) і зазвичай складаються з елементів або ключів китайських ієрогліфів, але мають нове або змінене значення. Це свідчить про те, як японська мова адаптувала іноземну писемність для своїх потреб, створюючи нові символи для позначення конкретних аспектів японського життя, культури та природи.

Ключові приклади кокуджі:

- 峠 (*тоуге*) – "перевал між горами". Це один із найбільш відомих кокуджі, який використовується для позначення природних явищ, що були важливими в японській географії.
- 働 (*хатараку*) – "працювати". Створений шляхом поєднання ключа "людина" (亻) з елементом "рухати" (動), цей ієрогліф чудово відображає концепт фізичної або ментальної діяльності.
- 畑 (*хатаке*) – "сільськогосподарське поле", "плантація". Цей символ використовує ключ "вогонь" (火), що демонструє специфічний підхід японців до обробки землі через випалювання лісу.

Інші приклади кокуджі:

- 榊 (*сакакі*) – священне дерево в японській міфології.
- 辻 (*цуджі*) – "перехрестя", відображає японські міські структури.

Кокуджі були важливими для розвитку японської мови, оскільки дозволяли відображати специфічні реалії, з якими китайська система письма не могла впоратися. Крім того, ці символи сприяли формуванню національної ідентичності японців через їх унікальну культурну значущість.

Васей канджі

Васей канджі – це більш широке поняття, яке включає будь-які ієрогліфи, створені або змінені в Японії на основі китайської писемності. Термін охоплює як абсолютно нові символи, так і видозмінені або адаптовані китайські канджі, що краще відповідали японській граматиці або лексичним потребам.

Приклади васей канджі:

- 腺 (*сен*) – "залоза". Цей ієрогліф був створений японцями для наукових і медичних термінів і поширився в Китаї.
- 塀 (*хей*) – "стіна". Використовується для позначення огорож та архітектурних елементів, які були важливими в японських містах.

Ще один приклад васей канджі:

- 匂 (*nioi*) – "запах". Цей символ має значення, яке не точно відповідає китайському оригіналу і вживається для передачі відчуттів, пов'язаних з ароматами, запахами, які відігравали важливу роль в японській культурі (наприклад, в ароматерапії або чайній церемонії).

Васей канджі та кокуджі спільно демонструють здатність японської культури не просто запозичувати елементи іншої системи, а активно адаптувати їх до власних потреб, створюючи нові, унікальні елементи писемності.

3.2 Етапи спрощення та стандартизації канджі, зокрема після Другої світової війни

Після завершення Другої світової війни уряд Японії здійснив низку реформ щодо спрощення та стандартизації використання канджі, які були спрямовані на полегшення навчання та спрощення комунікації. Ці реформи стали важливою частиною загальної стратегії модернізації країни та її освітньої системи.

У 1946 році Міністерство освіти Японії запровадило список *Tōyō kanji*, який складався з 1850 ієрогліфів, що мали використовуватися у повсякденному житті, зокрема в школах, офіційних документах, пресі та літературі. Основною метою цієї реформи було обмеження кількості ієрогліфів для загального використання та спрощення їх написання, що повинно було допомогти підвищити грамотність населення, особливо після руйнівної війни (Seeley, 1991).

У 1981 році на зміну списку *Tōyō kanji* прийшов новий список – *Jōyō kanji*, який включав 1945 ієрогліфів. Цей список став постійним стандартом і досі використовується як основа для навчання канджі в школах, а також для офіційних документів та медіа. Список *Jōyō kanji* не лише уточнив склад ієрогліфів, але й встановив чіткі правила їх використання у сучасній японській мові. У 2010 році список було оновлено, і до нього додали 196 нових ієрогліфів, що відображало зміни в сучасній японській культурі та суспільстві.

Одночасно з впровадженням списків *Tōyō kanji* та *Jōyō kanji* уряд Японії також ініціював процес спрощення деяких складних ієрогліфів. Цей процес відомий як

Shinjitai (新字体), і його мета полягала в тому, щоб скоротити кількість штрихів у деяких знаках, полегшуючи їх написання. Наприклад, традиційний ієрогліф для слова "дракон" (龍) був спрощений до (竜) (Seeley, 1991).

Етапи спрощення та стандартизації канджі після Другої світової війни мали вирішальне значення для підвищення грамотності серед японського населення, а також для полегшення навчання та комунікації в сучасному суспільстві. Списки *Tōyō kanji* та *Jōyō kanji*, а також спрощення ієрогліфів забезпечили основу для використання канджі в повсякденному житті, зберігаючи при цьому культурні традиції японської писемності.

3.2.1 Функціонування йоджіджюкуго

У цьому розділі ми розглянемо йоджіджюкуго — особливий тип ідіом, які використовуються в японській мові для точного й стислого вираження складних понять або ідей. Їх роль у мові виходить за межі простих словосполучень, адже йоджіджюкуго дозволяють трансформувати прості й буденні вирази у висловлювання з глибоким підтекстом.

Визначимо термін до цих фразеологізмів. *Йоджіджюкуго* (四字熟語) — це чотиризначний ідіом у японській мові, що складається з чотирьох ієрогліфів (канджі). *Йоджіджюкуго* є аналогом китайських чен'юй (成語), які використовуються в китайській мові для позначення сталих виразів, побудованих за тією ж структурою. Вони походять з китайських джерел, таких як література, буддійські писання, філософські праці та інші вихідні матеріали.

Окрім тих, що походять з повсякденної японської мови, деякі йоджіджюкуго беруть свій початок з китайських історій. Фраза

吳越同舟 (Go-Etsu dōshū) означає, що вороги перебувають в "одному човні". Описуючи малоймовірний союз, вона дещо відрізняється від зовні схожого англійського виразу "в одному човні". Він сходить до епізоду, описаного Сунь-цзи, в

якому вороги з давньокитайських держав У і Юе (Го і Ецу японською мовою) допомогли один одному під час шторму на морі.

Ряд фраз походить з буддизму. Наприклад,

諸行無常 (shogyō mujō), чотири канджі якого приблизно означають "різні", "речі", "не" і "постійний" відповідно, перекладається як "все минуще". Інше йоджіджюкуго, що походить з буддизму,

言語道断 (gongo dōdan), з роками набуло іншого значення. Спочатку воно описувало, як глибокі істини не можуть бути виражені словами, але зараз зазвичай використовується для позначення "невимовного" у значенні "обурливого" або "абсурдного".

Їх можна розбити на дві пари ієрогліфів, які часто використовують повторення та контраст для створення посиленого ефекту. Фраза

一喜一憂 (ikki ichiyū) виражає емоційну турбулентність реакції на зміну ситуації: "одна радість" змінюється "одним смутком" і навпаки. Аналогічно, фраза

一進一退 (isshin ittai) передає патову ситуацію: "один крок вперед" і "один крок назад".

Метод більш ефективного та точного донесення інформації за допомогою йоджіджюкуго широко застосовується як в усному мовленні, так і в письмових текстах. Використання цих чотиризначних ідіом дозволяє носіям мови робити висловлювання більш виразними та змістовними, перетворюючи звичайні фрази на дотепні та переконливі. Проте навіть відомі чотиризначні ідіоми можуть викликати труднощі в практичному застосуванні. Наприклад, ідіома

"一石二鳥" (isseki nichō — досягнення двох цілей одночасно) інколи породжує питання щодо її правильної форми у реченні: чи є правильним сказати:

"彼は一石二鳥した" (Kare wa isseki nichō shita) – *він одним пострілом вбив двох зайців;*

або ж більш доречним варіантом буде

"彼は一石二鳥だった" (Kare wa isseki nichō datta)? - *він одним пострілом вбив двох зайців;*

Подібні труднощі спостерігаються й у носіїв мови, коли йдеться про менш відомі ідіоми.

Також можна навести приклад із фразеологізмом

"危機一髪" (kiki ippatsu — ситуація на межі катастрофи). Використання цього вислову може породжувати питання щодо його правильної граматичної форми:

"彼は危機一髪に直面した" (Kare wa kiki ippatsu ni chokumen shita) – *він зіткнувся з небезпекою;*

чи

"彼は危機一髪だった" (Kare wa kiki ippatsu datta) – *він зіткнувся з небезпекою;*

Подібні нюанси виникають через різні варіанти вживання чотиризначних ідіом у мові, що потребує від мовців глибокого розуміння як значення, так і граматичних норм, які з ними асоціюються.

Для того щоб з'ясувати, як сучасні японські чотиризначні ідіоми (йоджіджюкуго) використовуються в реченнях, Оцука у своїй роботі «文中における現代日本語の四字熟語» зібрав приклади з використанням Корпусу збалансованої сучасної японської писемної мови (BCCWJ) і проведено їх аналіз. Результати наведено в таблиці 1. Щодо форми предикатів для йоджіджюкуго, було виявлено сім типів:

1. ті, що використовуються виключно з "だ" (da),
2. ті, що використовуються лише з "する" (suru),
3. ті, де переважає "だ",
4. ті, де переважає "する",
5. ті, що використовуються з "だ", "する" та "ある" (aru),
6. ті, що використовуються переважно з "なる" (naru), і
7. ті, що використовуються з реальними дієсловами.

Щодо вибору серед семи типів предикатів, це здебільшого залежить від семантичних особливостей йоджіджюкуго. Якщо йоджіджюкуго виражає дію, зазвичай використовується "する", якщо ж воно виражає властивість або стан – "だ". Якщо ж ці ієрогліфи не можуть бути вжиті окремо як дієслово, тоді для йоджіджюкуго зазвичай обирається "だ". Оскільки йоджіджюкуго сприймається як єдине ціле, загалом перевага надається "だ".

3.2.2 Стилiстичнi особливостi використання йоджiджюкуго

Йоджіджюкуго (四字熟語) займають ключове місце в стилістичній системі японської мови завдяки своїй здатності виражати складні ідеї в компактній та лаконічній формі. Ці чотирискладові ідіоми використовуються в різних сферах мовлення — від офіційних документів до повсякденного спілкування — і грають роль у наданні мові вишуканості та точності.

В академічних, юридичних та офіційних текстах йоджіджюкуго використовуються для стисненого та чіткого вираження абстрактних ідей або складних концепцій. Завдяки своїй структурі ці вирази дозволяють уникати багатослів'я, економлять місце і надають текстам строгості та формальності. Наприклад, вираз

自業自得 (*jigyō jitoku* — "що посієш, те й пожнеш") використовується для передачі морального уроку або висновку, що робить текст переконливішим і багатшим на смислове навантаження. Інші приклади, такі як:

因果応報 (*inga ōhō* — "карма" або "результат причин і наслідків"), можуть бути застосовані в юридичних чи філософських текстах, аби точно висловити складні концепції, пов'язані з етикою та закономірностями світу.

В журналістиці йоджіджюкуго часто використовуються для створення коротких і водночас інформативних заголовків, що привертають увагу читача та дозволяють стисло передати ключову ідею статті. Наприклад, заголовок із фразеологізмом

弱肉強食 (*jakuniku kyōshoku* — "виживає найсильніший" або "закон джунглів") може бути використаний для опису економічної або політичної боротьби, надаючи глибшого розуміння контексту ситуації. Фрази типу

大器晩成 (*taiki bansei* — "велика майстерність приходить пізно") можуть стати основою для висвітлення успішних історій або особистих досягнень відомих осіб. Такі заголовки привертають увагу і, водночас, залишають місце для подальшого розкриття змісту в самому матеріалі.

Йоджіджюкуго також широко використовуються у повсякденному спілкуванні, особливо серед освічених японців, які цінують багатство культурної спадщини мови. Наприклад, вираз

一石二鳥 (*isseki nichō* — "одним пострілом двох зайців") є популярним серед людей для опису ситуацій, коли одночасно досягається кілька цілей. Він активно використовується у різних контекстах — від розмов про побутові ситуації до обговорення професійних чи бізнес-планів, де потрібно описати багатофункціональність певного рішення.

馬耳東風 (*baji tōfū* — "як горохом об стіну") — описує ситуації, коли людина ігнорує те, що їй говорять. Це вираз добре підходить для критики чи невдоволення поведінкою співрозмовника і може використовуватися як жартівлива форма опису ситуації в дружніх бесідах.

風林火山 (*fūrin kazan* — "швидкий як вітер, тихий як ліс, агресивний як вогонь, непохитний як гора") відомий вислів, який застосовується в літературі для опису бойових тактик самураїв, але також несе метафоричне значення, що підходить для багатьох контекстів — від опису природи до стратегічних планів у бізнесі. У сучасній художній літературі йоджіджюкуго також використовуються для надання глибини та символічного навантаження.

У сфері реклами та маркетингу йоджіджюкуго використовуються для створення коротких, але виразних рекламних слоганів або гасел.

以心伝心 (*ishin denshin* — "спілкування без слів") передають ідею інтуїтивного зв'язку між людьми і можуть бути використані в кампаніях, що стосуються послуг чи продуктів, які базуються на спілкуванні, технологіях або взаємодії. Ці фрази легко запам'ятовуються, і завдяки їх культурному резонансу вони можуть стати частиною впізнаваної брендової ідентичності.

Загалом, йоджіджюкуго значно впливають на культуру японської мови та письма. Вони відображають тисячолітню історію та мудрість китайсько-японського культурного обміну і є невід'ємною частиною як літературної, так і розмовної традиції. Вони не лише збагачують мову, роблячи її більш лаконічною та гнучкою, а й сприяють підтриманню культурної спадщини та зв'язку з класичними текстами та традиціями.

Йоджіджюкуго не тільки підвищують лаконічність і точність висловлювань, але й додають висловлюванням вишуканості та культурної насиченості, роблячи японську мову унікальною за своєю структурою і багатством стилістичних прийомів.

3.2.3 Функціонування канджі в граматичних конструкціях і текстах

Канджі є важливою частиною японської мови, і вони відіграють ключову роль у граматичних структурах, особливо на рівнях N3, N2 та N1 японського мовного іспиту JLPT. У цьому розділі ми розглянемо кілька складних граматичних конструкцій із використанням канджі, які є типовими для високого рівня володіння японською мовою, і додамо приклади з рівня N3.

Конструкція ~ざるを得ない (*zaru o enai*) – N2

Ця конструкція використовується для вираження ситуації, коли людина змушена щось зробити, навіть якщо не хоче. Наприклад, використовуючи канджі 必 (*hitsuyo*, "необхідний") і 得 (*toku*, "отримати"), фраза 必ずしも得られざるを得ない (*kanarazu shimo erazararu o enai*) означає "не можна не отримати".

Приклад:

- 我々はこの結果を受け入れざるを得ない。(Wareware wa kono kekka o ukeirezaru o enai.)

- Ми не можемо не прийняти цей результат.

Конструкція ～に違いない (ni chigainai) – N2

Ця структура використовується для вираження впевненості у припущенні. Канджі 違 (chigau, "відрізнитися") є ключовим у цій конструкції. Наприклад, 必要に違いない (hitsuyou ni chigainai) означає "без сумніву, це необхідно".

Приклад:

- 彼は成功するに違いない。(Kare wa seikou suru ni chigainai.)
- Без сумніву, він досягне успіху.

Конструкція ～に関わらず (ni kakawarazu) – N2

Ця конструкція означає "незалежно від", і використовується для вираження дії, яка не залежить від певних умов чи обставин. Використання канджі 関 (kan, kakawaru "стосуватися", "мати відношення") формує важливий смисловий акцент на залежності або її відсутності.

Приклад:

- 結果にかかわらず、挑戦し続ける。(Kekka ni kakawarazu, chousen shi tsuzukeru.)
- Незалежно від результату, я продовжуватиму спроби.

Конструкція ～以上 (ijou) – N2

Ця конструкція означає "раз вже", "виходячи з цього", і використовується, коли щось вважається встановленим фактом. Використання канджі 以 (i, "з цього") та 上 (jou, "вище") підкреслює логічний зв'язок між діями та їх наслідками.

Приклад:

- 約束した以上、必ず来るだろう。(Yakusoku shita ijou, kanarazu kuru darou.)
- Раз вже пообіцяв, він обов'язково прийде.

Конструкція ～とは言え (to wa ie) – N2

Ця конструкція означає "хоча" або "незважаючи на", і використовується для вираження контрасту між фактами. Канджі 言 (iu, "говорити") додає додатковий акцент на те, що сказано чи встановлено як факт.

Приклад:

- 難しい仕事とはいえ、彼はそれを完璧にこなした。(Muzukashii shigoto to wa ie, kare wa sore o kanpeki ni konashita.)
- Хоча це була складна робота, він виконав її бездоганно.

Конструкція ～に越したことはない (ni koshita koto wa nai) – N2

Ця конструкція використовується для вираження бажаного стану або найкращого варіанту розвитку подій. Канджі 越 (kosu, "перевершувати") підкреслює перевагу одного варіанту над іншими.

Приклад:

- 安全な道を選ぶに越したことはない。(Anzen na michi o erabu ni koshita koto wa nai.)
- Найкраще обрати безпечний шлях.

Конструкція ～に反して (ni hanshite) – N2

- Ця конструкція використовується для вираження контрасту чи суперечності з очікуваннями або планами. Використовується канджі 反 (han, "проти"), що підкреслює протиріччя або дію всупереч чомусь.

Приклад:

- 予想に反して、結果は悪かった。(Yosou ni hanshite, kekka wa warukatta.)
- Всупереч очікуванням, результат був поганий.

Конструкція ～上で (ue de) – N2

- Ця конструкція означає "після того, як" або "на основі", і використовується для вираження дії, яка залежить від попередньої. Використання канджі 上 (ue, "вгорі", "після") підкреслює завершеність або результат попередньої дії.
- Приклад:

- 書類を確認した上で、サインをお願いします。(Shorui o kakunin shita ue de, sain o onegaishimasu.)
- Після перевірки документів, будь ласка, поставте підпис.
-

Конструкція ～に他ならない (ni hokanaranai) – N1

Ця конструкція означає "нічого іншого, як", використовується для вираження чіткого визначення або твердження. Канджі 他 (hokanai, "інше") надає важливий акцент на винятковість чи унікальність ситуації.

Приклад:

- 彼の成功は努力の結果にほかならない。(Kare no seikou wa doryoku no kekka ni hokanaranai.)
- Його успіх — це результат нічого іншого, як його зусиль.

Конструкції з рівня N3

Конструкція ～によって (ni yotte)

Ця конструкція означає "через" або "завдяки", і часто використовується для вказання причини або агента дії. Використання канджі に因る (ni yoru, "залежати від") формує зв'язок між діями і їх причинами.

Приклад:

- この建物は有名な建築家によって設計された。(Kono tatemono wa yuumei na kenchikuka ni yotte sekkei sareta.)
- Ця будівля була спроектована відомим архітектором.

Конструкція ～おかげで (okage de)

Ця конструкція використовується для вираження подяки або позитивної причини. Канджі 陰 (kage, "тінь") у сполученні おかげ підкреслює щось добре, що сталося завдяки певним діям або обставинам.

Приклад:

- 彼のおかげで、日本語が上手になった。(Kare no okage de, nihongo ga jouzu ni natta.)
- Завдяки йому, я став краще володіти японською.

Конструкція ～ように (you ni)

Ця конструкція використовується для вираження мети або бажання. Канджі 様 (you, "схожість") додає значення схожості або можливості.

Приклад:

- 彼が合格できるように祈っている。(Kare ga goukaku dekiru you ni inotteiru.)
- Я молюся, щоб він склав іспит.

Конструкції з рівня N4

～間 (あいだ, aida)

Використовується для позначення періоду часу між двома подіями.

彼は日本にいる間に、日本語を学びました。(Kare wa Nihon ni iru aida ni, Nihongo o manabimashita.)

"Він вивчав японську мову, поки був в Японії."

～中 (ちゅう, chū)

Вказує на тривалість дії або стану в певний період.

彼女は勉強中に音楽を聞きます。(Kanojo wa benkyō chū ni ongaku o kikimasu.)

"Вона слухає музику під час навчання."

～の間に (のあいだに, no aida ni)

Означає "під час" або "в період між".

休暇の間に、旅行に行くつもりです。

(Kyūka no aida ni, ryokō ni iku tsumori desu.)

"Я планую поїхати в подорож під час відпустки."

～時 (とき, toki)

Вказує на момент або час, коли відбувається дія.

学生の時、たくさんの友達ことができました。(Gakusei no toki, takusan no tomodachi ga dekimashita.)

"Коли я був студентом, у мене з'явилося багато друзів."

Граматичні конструкції з використанням канджі відіграють значну роль у вираженні складних думок в японській мові, особливо на вищих рівнях володіння. Завдяки цим конструкціям стає можливим не лише чітко передавати зміст висловлювань, але й уникати омонімії та створювати додаткові смислові відтінки, що надають мові гнучкості та багатогранності. Канджі у складі таких конструкцій не тільки слугують засобом вираження змісту, але й додають висловлюванню структурованості та завершеності. Завдяки канджі мова стає більш економічною та зрозумілою, оскільки граматичні конструкції забезпечують лаконічність та точність висловлювань.

3.2.4 Функціонування ключів в канджі

Канджі є складною ієрогліфічною системою, що використовує **ключі** (部首, *bushu*) як основні елементи для побудови символів. Ключі — це базові компоненти, які присутні у багатьох канджі та забезпечують важливі підказки щодо їхнього значення чи вимови.

Ключі є повторюваними елементами в ієрогліфах, що можуть передавати загальну ідею або категорію значень. Наприклад, ключ **水** (みず, *mizu*), що позначає "воду" (水部, *suibu*), присутній в ієрогліфах, пов'язаних із рідинами або вологістю, таких як **海** (うみ, *umi*, **море**) чи **河** (かわ, *kawa*, **річка**). Володіння знаннями про ключі дає змогу швидше зрозуміти загальне значення нових слів.

Інший приклад — ключ **木** (き, *ki*), що означає "дерево" (木部, *kibu*). Він зустрічається в ієрогліфах, пов'язаних з рослинністю чи деревиною, таких як **森** (もり, *mori*, **ліс**) та **林** (はやし, *hayashi*, **гай**). Завдяки такому підходу вивчення канджі стає більш систематичним, оскільки можна асоціювати слова з певними ключами для кращого запам'ятовування.

Ключі мають важливе значення в процесі розуміння ієрогліфів. Ось кілька прикладів того, як ключі допомагають у визначенні значення:

- 心 (こころ, **kokoro**) — ключ, що позначає серце або душу (心部, *shinbu*), часто зустрічається в ієрогліфах, пов'язаних з емоціями, як, наприклад, 思 (おもう, **omou**, думати) або 悲 (かなしい, **kanashii**, сумний).
- 手 (て, **te**) — ключ для руки або дії (手部, *shubu*), використовується в ієрогліфах, що описують фізичну активність або ручну працю, наприклад, 持 (もつ, **motsu**, тримати) або 打 (うつ, **utsu**, бити).
- 火 (ひ, **hi**) — ключ для вогню (火部, *kabu*), з'являється в ієрогліфах, що стосуються тепла або горіння, таких як 炎 (ほのお, **honoo**, полум'я) або 燃 (もえる, **moeru**, горіти).

Ключі надають важливу інформацію, що дозволяє швидше зрозуміти загальне значення ієрогліфа ще до його детального вивчення.

Хоча ключі не завжди мають безпосередній зв'язок із вимовою ієрогліфів, у деяких випадках вони можуть бути корисними для розуміння певних закономірностей. Наприклад, ключ 音部, (*onbu*), що означає "звук" (音 おと, *oto*), часто присутній в ієрогліфах зі схожою вимовою або пов'язаних із аудіальними чи звуковими поняттями. Це допомагає зрозуміти їх значення і структуру. Наприклад, 暗 (あん, **an**, темний) і 韻 (いん, **in**, рима) містять ключ 音 і мають спільну частину, що допомагає вгадати їхню вимову.

Ключі не завжди прямо вказують на точне прочитання, проте знання їхніх смислових функцій допомагає розширити загальне розуміння слова. Наприклад, ієрогліф 教 (おしえる, **oshieru**, вчити) містить ключ 攴 (удар) (攴部, *bokubi*), який часто зустрічається у дієсловах і надає підказку, що слово пов'язане з певною дією. Аналогічно, ключ 魚 (さかな, **sakana**), що означає "риба" (魚部, *gyobu*), з'являється в

багатьох ієрогліфах, що мають відношення до рибальства або морської фауни, таких як 鮮 (せん, *sen*, свіжий).

Ключі відіграють важливу роль у розумінні канджі та є невід'ємним елементом, що підтверджує значущість цих символів для функціонування японської мови. Існує низка аргументів, які демонструють, чому канджі є незамінними в сучасній японській мові. Омонімія є поширеним явищем у японській мові, значною мірою спричинена обмеженою кількістю звукових варіантів слів. Вживання канджі з ключами дозволяє уникнути непорозумінь, пов'язаних з омонімами. Наприклад, вимова こうこう може позначати як "старшу школу" (高校), так і "роздуми" (考慮), проте саме канджі чітко розмежовують значення цих слів і сприяють їхній однозначній інтерпретації.

Канджі є важливою складовою історичної та культурної спадщини Японії, яка протягом століть формувалася під впливом китайської писемної системи. Ключі, які складають ці символи, несуть культурний зміст і є важливим елементом освітньої програми в Японії. Вивчення канджі починається з молодших класів школи, і їхній глибокий культурний контекст вивчається разом із лексичним та функціональним аспектами.

Канджі є унікальною системою, яка дозволяє передавати значний обсяг інформації у вигляді одного символу. Це сприяє уникненню зайвих пояснень, надаючи мові стислість і точність. Наприклад, ключ 言 (ことば, *kotoba*), що позначає слово або мову (言部, *gonbu*), є основою для таких ієрогліфів, як 語 (ご, *go*, мова) та 話 (はなす, *hanasu*, говорити), чітко визначаючи їхні функції у реченні.

Окрім лінгвістичної функції, канджі мають також велику естетичну цінність. Японська каліграфія, що ґрунтується на використанні канджі, є окремим видом мистецтва, який підкреслює гармонію та візуальну рівновагу цих символів. Такі мистецькі аспекти підкреслюють важливість канджі як невід'ємного елементу японської культури та повсякденного життя.

Знання та розуміння ключів є важливою частиною процесу оволодіння канджі. Ключі не лише допомагають швидше зрозуміти загальне значення ієрогліфів, але й сприяють ефективному засвоєнню нових символів. Завдяки цьому канджі є важливим інструментом, що дозволяє уникати омонімії та забезпечує точність комунікації, додаючи мові глибини, культурної значущості та естетичної привабливості. Відтак, без канджі японська мова втратила б свою структурну гнучкість, багатогранність та культурну унікальність.

3.3 Сучасний стан ієрогліфів в японській мові

3.3.1 Інтернет-ресурси для вивчення канджі

Сучасні технології, зокрема гаджети та інтернет, значно впливають на процес вивчення канджі, змінюючи підходи до навчання та запам'ятовування цих складних ієрогліфів. Традиційно вивчення канджі ґрунтувалося на тривалому процесі написання кожного ієрогліфа від руки, що забезпечувало практику і зміцнювало пам'ять. Однак розвиток цифрових технологій відкрив нові можливості для студентів і дозволив зробити цей процес ефективнішим.

Одним із найважливіших аспектів, які змінили гаджети та інтернет, є доступ до великої кількості ресурсів для вивчення канджі. Зараз існує чимало вебсайтів і мобільних додатків, які пропонують інтерактивні інструменти для вивчення ієрогліфів. Наприклад, такі ресурси, як *WaniKani* або *Kanji Study*, дозволяють користувачам практикувати написання, читання та запам'ятовування канджі через інтерактивні вправи, тестування і навіть ігрові механіки, що стимулюють інтерес до навчання.

Ці інструменти забезпечують користувачів великою базою даних ієрогліфів, радикалів і їх значень, що допомагає студентам швидко знаходити інформацію про кожен ієрогліф. Наприклад, платформа *JLPT Sensei* пропонує структуровані уроки з канджі для всіх рівнів JLPT, що дозволяє студентам зосередитися на відповідних їхньому рівню ієрогліфах і поступово збільшувати обсяг знань.

Багато онлайн-додатків використовують методи ментальних карт і асоціативного запам'ятовування, які полегшують вивчення канджі. Наприклад,

додатки часто поєднують канджі з образами, історіями або іншими елементами, що допомагають студентам створювати зв'язки між ієрогліфами та їх значенням. Такий підхід значно прискорює процес запам'ятовування, оскільки залучає кілька сенсорних систем: зорову, моторну та когнітивну.

Використання зображень та історій для запам'ятовування канджі допомагає покращити довготривалу пам'ять, адже студенти не просто механічно запам'ятовують форми ієрогліфів, а створюють ментальні асоціації, що робить цей процес природнішим та ефективнішим.

Інтернет і гаджети також впроваджують елементи гейміфікації у вивчення канджі, що підвищує мотивацію студентів. Багато додатків використовують систему балів, рівнів або навіть змагання між користувачами, що робить процес вивчення схожим на гру. Такі підходи стимулюють студентів повторювати вивчені канджі та покращувати свої навички. Це особливо ефективно для мотивації на початкових етапах навчання.

Додатки, такі як *WaniKani* та *Anki*, активно використовують метод гейміфікації для закріплення знань. Наприклад, у *WaniKani* студенти отримують нові "рівні" після успішного повторення певної кількості ієрогліфів, що мотивує їх продовжувати навчання. Крім того, ці додатки застосовують методи просторового повторення (SRS - spaced repetition system), що допомагає студентам запам'ятовувати нові канджі на довший час.

Ще одним важливим аспектом гейміфікації є змагання між користувачами. У додатках, таких як *LingoDeer* або *Memrise*, студенти можуть змагатися з іншими користувачами у швидкості та точності запам'ятовування канджі. Це створює додаткову мотивацію, адже конкуренція спонукає до кращих результатів і регулярної практики.

Інтернет також дозволяє створювати спільноти для вивчення японської мови, де користувачі можуть обмінюватися досвідом, ставити питання та отримувати підтримку від однодумців. У таких спільнотах, як *Discord*, *Reddit* або спеціалізовані форуми, користувачі діляться власними методами запам'ятовування канджі, пропонують цікаві джерела для навчання або організують спільні проекти з

вивчення. Це створює почуття підтримки та приналежності до спільноти, що є важливим фактором у процесі довготривалого навчання.

Сучасні гаджети надають миттєвий доступ до електронних словників та онлайн-ресурсів, що значно спрощує пошук інформації про значення канджі. Додатки та сайти, такі як Jisho.org, Kanji Study, і навіть Google Translate, дозволяють швидко знайти потрібний канджі, його читання та значення. Це знижує залежність від паперових словників і прискорює процес навчання. Окрім того, електронні словники часто надають додаткові відомості, як-от етимологія канджі, приклади речень, пов'язані слова, що сприяє глибшому розумінню.

Проте, варто відзначити, що полегшений доступ до ресурсів і автоматизованих систем вводить нові виклики. Через легкість пошуку та використання канджі за допомогою гаджетів студенти можуть втрачати мотивацію до запам'ятовування великої кількості символів. Це явище називають «цифровою амнезією», коли користувачі більше покладаються на свої пристрої, ніж на власну пам'ять. Таким чином, хоча гаджети роблять процес навчання канджі зручнішим, вони також можуть призводити до поверхового розуміння символів.

Із розвитком технологій змінився і сам спосіб використання канджі в письмовій формі. Замість традиційної каліграфії, що вимагала точності та розуміння порядку написання, тепер більшість текстів друкується на цифрових пристроях. Це впливає на здатність писати канджі вручну. У той же час нові технології дозволяють покращити навички читання, зокрема завдяки електронним книгам з інтегрованими словниками та підказками.

Загалом, цифрові технології відкрили нові можливості для вивчення канджі, зробивши процес більш інтерактивним, доступним і персоналізованим. Вони дозволяють студентам вибирати індивідуальні методи навчання, скорочують час на пошук інформації та забезпечують доступ до величезної кількості ресурсів. Проте слід пам'ятати, що надмірне покладання на гаджети може негативно вплинути на здатність запам'ятовувати інформацію та призводити до поверхневого знання символів.

Інтернет та цифрові технології значно змінили підходи до вивчення канджі, надавши нові інструменти та методи, які полегшують навчання. Водночас вони створюють нові виклики, пов'язані з погіршенням ручного запам'ятовування та залежністю від автоматичних систем. Але, попри ці виклики, сучасні технології забезпечують більш гнучке та адаптивне середовище для навчання, що сприяє підвищенню загального рівня грамотності та використання канджі в японській мові.

3.3.2 Канджі та японський сленг

Японський сленг, відомий як 若者言葉 (wakamono kotoba), теж є важливим компонентом сучасної мовної культури Японії. Його розвиток значною мірою визначається соціальними та технологічними змінами, які відбуваються в країні, а також впливом глобалізації. Сленг є не тільки засобом вираження молоді, але й відображенням культурних зрушень та адаптації мови до нових реалій. Зараз ми розглянемо сучасні сленгові слова та їхні функції у японському суспільстві, спираючись на актуальні дослідження та приклади з останніх років.

Однією з головних тенденцій у сучасному японському сленгу є активне використання неологізмів, що виникають на основі англійських слів та адаптуються до японської фонетики. Наприклад, слово バズる (**bazuru**), яке походить від англійського "buzz", означає "ставати вірусним" або "швидко набирати популярність в інтернеті". Це слово відображає поширення інтернет-культури та важливість соціальних мереж у сучасному житті японської молоді. Ось приклад речення:

- 彼のツイートが一晩でバズった！ (Kare no tsuīto ga hitoban de bazutta!)
- Його твіт став вірусним за одну ніч!

Інше популярне слово, 工もい (**emoi**), що походить від англійського "emotional", використовується для опису сильних емоцій або ситуацій, які викликають ностальгію чи почуття, схожі на ті, що виникають при перегляді фільму або прослуховуванні музики. Це слово набуло популярності у 2018 році та досі активно використовується в молодіжних колах. Наприклад:

- この映画、めっちゃ工もいよ！ (Kono eiga, meccha emoi yo!)

- Цей фільм такий емоційний!

Сленг відіграє важливу роль у формуванні мовної ідентичності молоді. Його використання дозволяє молодим японцям виділитися серед інших соціальних груп, а також створює відчуття приналежності до певної субкультури. Наприклад, у середовищі фанатів аніме та манги активно використовується термін **オタク (otaku)**, який спочатку мав негативну конотацію, але з часом став ознакою приналежності до спільноти, яка поділяє захоплення популярною культурою.

- 彼はアニメのオタクだから、毎日新しいエピソードを見る。(Kare wa anime no otaku dakara, mainichi atarashii episōdo o miru.)
- Він фанат аніме, тому щодня дивиться нові епізоди.

Зважаючи на швидкі зміни, що відбуваються в японському суспільстві, можна припустити, що сленг продовжуватиме розвиватися, відображаючи нові соціальні та культурні явища. Наприклад, вплив пандемії COVID-19 призвів до появи таких слів, як **リモート飲み (rīmōto nomi)**, що означає "віртуальна зустріч для випивки". Це слово стало популярним через обмеження на особисті зустрічі та перехід багатьох соціальних взаємодій в онлайн.

- コロナの間、友達とリモート飲みをよくやった。(Korona no aida, tomodachi to rīmōto nomi o yoku yatteta.)
- Під час коронавірусу ми часто зустрічалися з друзями для віртуальної випивки.

Ще одним цікавим напрямком є розвиток сленгу, пов'язаного з екологічною свідомістю та сталим розвитком. Наприклад, слово **エコ活 (eko-katsu)** поєднує в собі **エコ (eko, "екологія")** та **活動 (katsudō, "діяльність")**, і означає екологічно свідомий спосіб життя.

- 最近、エコ活を始めて、プラスチックを減らしてる。(Saikin, eko-katsu o hajimete, purasuchikku o herashiteru.)
- Останнім часом я почав екологічне життя і зменшую використання пластику.

Розвиток технологій, зокрема інтернету та соціальних мереж, значно вплинув на еволюцію японського сленгу. Нові сленгові вирази, що виникають у цифровому середовищі, швидко поширюються завдяки блогам, мікроблогам, чатам та соціальним платформам, таким як Twitter, LINE та TikTok. Наприклад, слово **リア充 (ria-jū)**, яке означає людину, що живе насиченим життям у реальному світі, дослівно «людина, яка заряджається від реального світу» стало популярним завдяки інтернет-форумам і швидко закріпилося в мові молоді:

- 彼女はリア充だから、SNS にはあまりいない。(Kanojo wa riajū dakara, SNS ni wa amari inai.)
- Вона насолоджується реальним життям, тому її рідко можна побачити в соцмережах.

У світі цифрових технологій з'являється також термін **ガチ勢 (gachi-zei)**, що походить від слова "gachi", яке означає "серйозно" або "по-справжньому", і "zei" (група людей). Цей термін використовується для позначення людей, які серйозно захоплюються чимось, наприклад, геймерів або фанатів певної тематики.

ドヤ顔 (どやがお / Doya-gao) — це сленг для виразу обличчя «пихатості» або «задоволення», коли хтось хвалиться своїм досягненням. Слово "доя" (ドヤ) є скороченням від "どうだ" ("Як вам це?"), і часто вживається з канджі 顔 (обличчя).

Таким чином, японський сленг не лише відображає культурні зміни, а й показує вплив інтернету, глобалізації та технологій на розвиток мови, та ми можемо побачити, що, навіть у епоху влиття величезної кількості запозичених слів у японську мову, канджі використовуються у сленгу.

3.3.3 Sōsaku Kanji Contest як приклад розвитку та збереження культури канджі в японській мові

Цікавість до збереження і розвитку канджі підтверджує конкурс **創作漢字コンテスト (Sōsaku Kanji Contest)**, щорічний конкурс, започаткований у Японії, який заохочує

творчість у створенні нових ієрогліфів (канджі). Конкурс спрямований на збереження й розвиток японської писемності, адаптацію мови до сучасних викликів та культурних змін. Учасники конкурсу мають можливість створити абсолютно нові канджі або модифікувати існуючі, щоб відобразити нові поняття, ідеї та технології, які постійно виникають у наш час.

Конкурс проходить у кілька етапів і залучає різні вікові групи, від дітей до дорослих. Учасники надсилають свої роботи, які оцінюються за естетикою, креативністю та здатністю передавати нові концепції через канджі. Переможці отримують визнання та винагороди, а їхні роботи можуть вплинути на подальший розвиток мови та графічну естетику японської писемності.

Однією з головних цілей конкурсу є популяризація канджі серед молоді та пробудження інтересу до культури та історії японської мови. Також конкурс демонструє, що канджі — це не лише інструмент для передачі інформації, але й важливий культурний символ, який продовжує розвиватися.

Конкурс також привертає увагу науковців, освітян і культурних діячів, які вважають, що система канджі має постійно розвиватися разом із суспільством. Результати конкурсу використовуються для аналізу змін у суспільстві та мові, а також для вивчення того, як канджі можуть адаптуватися до цифрової епохи.

Наведемо декілька прикладів ієрогліфів, які потрапили у фінал конкурсу **Sōsaku Kanji Contest** 2023 року. Канджі-переможець конкурсу має прочитання *かんがえすぎ* (*kangaesugi*, дослівно – «занадто сильно задумуватись над чимось») та за виглядом нагадує вже існуючий ієрогліф 考 (*kou*, *kangaeru*), але у якому остання риска подовжена, ніби людина, яка писала його, задумалась настільки, що відволіклась та написала неправильно ієрогліф. (Рис. 3.3.3.1)



(Рис. 3.3.3.1)

Одним з фіналістів був ієрогліф з прочитанням ゆかうえしんすい та має дослівне значення «затоплення з верхнього поверху». Автор цього знаку вмістив комбінацію з чотирьох ієрогліфів 床上浸水 (yukaueshinsui) у один символ та візуально передав затоплення шляхом заміни одного з елементів ієрогліфа 床 на хвилю (Рис. 3.3.3.2)



(Рис. 3.3.3.2)

Одним з найцікавіших фіналістів був ієрогліф з прочитанням フェイクニュース (feikunyuusu), який має значення *fake news*, або «хибні новини», «дезінформація». Для його створення був взятий за основу ієрогліф 嘘 (uso), до ключа «рот» якого додали в середину ще один рот, ніби демонструючи, що хибні новини – це брехня, яка передається групою людей, групою «ротів», а не лише однією людиною (Рис. 3.3.3.3).



(Рис. 3.3.3.3)

У деяких з ієрогліфів творці використали творчий та наглядний підхід до створення, відійшовши від рамок класичних, традиційних та очікуваних строк канджі та перейшовши у третій вимір. Прикладом до цього ієрогліф з прочитанням としか (toshika), який передає значення «урбанізація». За основу був взятий ієрогліф 田 (ta, рисове поле), нижню праву секцію якого було «витагнуто» вгору, у третій вимір, нагадуючи багатоповерхову міську будівлю, яка займає місце у сільському рисовому полі. (Рис. 3.3.3.4)



(Рис. 3.3.3.4)

Учні молодшої та середньої школи також приймали участь у конкурсі, та серед канджі-фіналістів, одним з прикладів, що викликав у нас інтерес, став ієрогліф з читанням よろしく, який збудований з літер катакани, а саме ヨシク, які використались, як ключі. (Рис. 3.3.3.5) Слово よろしく (yogoshiku) має значну культурну важливість у японській мові та суспільстві, оскільки відображає фундаментальні принципи ввічливості, взаємоповаги та гармонії, що є центральними для японської культури. Воно несе в собі елементи соціальної етикетки, яка зосереджена на очікуванні співпраці або взаємної підтримки в майбутньому.

Ця фраза широко використовується в різних контекстах: від бізнесу до повсякденних стосунків, і завжди має на меті створити атмосферу доброзичливості та співпраці. Вона підкреслює взаємну відповідальність між людьми і часто слугує мостом до побудови тривалих стосунків. Наприклад, у бізнесі よろしく використовується на початку нових партнерських відносин, демонструючи готовність працювати разом у дусі взаємоповаги. Це також пов'язано з японською культурною концепцією "おもてなし" (omotenashi), що означає надання гостинності й уваги до потреб іншої людини, передбачаючи її бажання та очікування.



(Рис. 3.3.3.5)

Кажучи про よろしく, деякі японці можуть саркастично та з гумором викривити його значення за допомогою ієрогліфів 夜露死苦, кожен з яких має такі значення, як

«ніч», «сльози», «смерть», «страждання», і фраза, яка могла мати значення, що «все добре», змінилася на трагікомедію.

Деякі ієрогліфи конкурсу точно передають сенс та вигляд предмету, який вони зображають. Так, у конкурсі 2023 року був ієрогліф, який читається, як せんこうはなび. Його задачею була візуальна та семантична передача виду традиційних феєрверків 線香花火 (senkou hanabi), який дослівно перекладається як "феєрверк-пахощі", оскільки тонка паличка нагадує запалений ароматичний стік, який повільно горить, випускаючи невеликі іскри. Ці феєрверки мають особливе культурне значення для японців, оскільки часто асоціюються з минуцтвом моментів і літніми ночами. Яскраві, але короткочасні спалахи в сенко ханабі символізують філософію "*моно но аваре*" (物の哀れ) — розуміння й прийняття того, що все в житті тимчасове, і в цьому є своя краса. Сам ієрогліф складається з вертикальної лінії, що візуалізує паличку, та ключ «вогонь». (Рис. 3.3.3.6)



(Рис. 3.3.3.6)

Ще одним наглядним прикладом демонстрації елементу японської культури є канджі з конкурсу з прочитанням はいく (haiku). Це спроба вмістити різновид японських віршів та їх особливості у один символ. Особливістю хайку є їх побудова, а саме необхідність дотримання кількості мор у своїх трьох рядках, яка дорівнює 5-7-5. Наведемо приклад одного з найвідоміших творів Мацуо Башьо:

古池や

蛙飛びこむ

水の音

Furuike ya

Kawazu tobikomu

Mizu no oto.

У старий ставок

Застрибнула жабка,

Стався сплеск води.

Як ми можемо побачити, хайку будується з складів та має суворі рамки, завдяки яким можна одразу впізнати цей жанр. Автор ієрогліфу намагався це передати, вмістивши два 五 (go, п'ять) у великому 七 (shichi/nana, сім). (Рис. 3.3.3.7)



(Рис. 3.3.3.7)

Конкурс Sōsaku Kanji Contest є одним із яскравих прикладів того, як сучасне суспільство підходить до розвитку та збереження цієї унікальної системи письма, використовуючи творчий підхід до створення нових символів для відображення нових понять і технологій. Він підкреслює культурну значущість канджі та їхню роль у суспільстві, а також демонструє, що навіть у сучасній цифровій епосі канджі можуть знаходити нові форми вираження і зберігати свою унікальність та актуальність.

3.3.4 Канджі як метод боротьби з проблемою омонімії в японській мові

Омонімія в японській мові є однією з ключових проблем, що виникають через велику кількість слів, які мають однакове звучання, але різні значення. Це явище спричинене кількома факторами, головним з яких є китайські лексичні запозичення, відомі як *канго* (漢語). Після інтеграції китайських слів у японську мову, вони зберегли схожі звуки, що призвело до виникнення численних омонімів. Оскільки

японська мова має порівняно обмежену кількість складів у порівнянні з китайською, використання китайських запозичень створило ситуацію, в якій багато слів звучать однаково, але мають різні значення.

За даними Гермалін (2015), японська лексика містить понад 60% слів китайського походження. У зв'язку з цим значний обсяг омонімії в сучасній японській мові можна пояснити саме впливом *канго* (Hermalin, 2015, p. 37). Для вирішення цієї проблеми японці використовують канджі, систему ієрогліфів, запозичену з китайської писемності, яка допомагає розрізняти омоніми в письмовій формі.

Омонімія виникає, коли слова мають однакову вимову, але різні значення, і це призводить до комунікативних труднощів. Наприклад, слово "こうこう" (kōkō) може означати "вища школа" (高校), "повага до батьків" (孝行), або "круїз" (航行), залежно від контексту. Така неоднозначність в усному мовленні ускладнює розуміння без додаткової інформації. слово はし (hashi) може означати "міст" (橋), "паличка для їжі" (箸), або "край" (端) залежно від контексту. Ці три слова звучать однаково, але канджі, що використовуються для їх запису, є різними, що допомагає розрізнити значення у письмовій формі. Відсутність такої відмінності в усному мовленні призводить до комунікативних труднощів, оскільки слухачеві доводиться покладатися на контекст для розуміння того, про яке значення йдеться.

Ще одним прикладом є слово あめ (ame), яке може означати "дощ" (雨) або "цукерку" (飴), залежно від того, яке канджі використовується для його запису. Обидва слова звучать однаково, але мають абсолютно різні значення, і тільки канджі дозволяє відрізнити їх у письмовому тексті. Такі випадки є типовими для японської мови через обмежену кількість фонем і значне запозичення з китайської мови.

Основною причиною поширення омонімії в японській мові є запозичення великої кількості китайських слів, які інтегрувалися до японської мови, але через обмеженість фонетичної системи японської мови ці слова часто мають однакове звучання. У китайській мові ієрогліфічна система допомагає розрізняти значення

слів навіть за однакової вимови, і японці також використали цю можливість, запозичивши канджі. Проте, на відміну від китайської, японська мова має два основних читання канджі: *он'йомі* (音読み, "читання за звуком") — китайське читання, і *кун'йомі* (訓読み, "читання за змістом") — японське. Це ще більше ускладнює ситуацію з омонімами, оскільки один ієрогліф може мати кілька значень і різні вимови залежно від контексту.

Використання канджі не тільки допомагає вирішити проблему омонімії, але й дозволяє уникнути надмірної складності тексту. Канджі виконують функцію візуальних символів, які скорочують кількість слів у тексті та роблять інформацію більш лаконічною (Miller, 1967, p. 145). Крім того, система канджі дозволяє японцям точно виражати поняття та ідеї, що можуть бути неоднозначними в усному мовленні.

Однак, використання канджі не вирішує проблему омонімії повністю. В усному мовленні відсутність ієрогліфів продовжує створювати комунікативні труднощі, і мовцям часто доводиться покладатися на контекст, інтонацію та додаткові слова для розрізнення значень (Iwasaki, 2006, p. 210). Незважаючи на це, в письмовій формі канджі стали ефективним засобом для розрізнення омонімів та вирішення проблеми багатозначності слів.

Канджі виконують важливу функцію у вирішенні проблеми омонімії в японській мові, дозволяючи точно розрізнити слова з однаковою вимовою в письмовій формі. Однак ця система не може повністю вирішити проблему в усному мовленні, де омоніми залишаються викликом для комунікації. Використання контексту та інших допоміжних засобів, таких як інтонація, залишається важливим у подоланні цієї проблеми.

Омонімія залишається значною проблемою в усному мовленні, де візуальної підтримки канджі немає. У таких випадках слухачі змушені покладатися на контекст, інтонацію, паузи та інші невербальні сигнали для розуміння точного значення слів. Відсутність графічних маркерів може призводити до непорозумінь, особливо в неформальному спілкуванні або при швидкому темпі розмови. Наприклад, слова *かみ*

(kami) можуть означати "бог" (神), "папір" (紙), або "волосся" (髮), і лише контекст розмови допоможе визначити, яке саме значення використовується.

3.4 Гіпотези щодо канджі у майбутньому

Питання майбутнього японської писемності, зокрема ролі канджі у її структурі, викликає чималий інтерес серед дослідників. Під впливом глобалізації, зростання кількості запозичень та технологічних змін, розвиток канджі у сучасній японській мові є темою численних досліджень та гіпотез.

Сучасна японська мова зазнає значного впливу західної культури та англійської мови, що призводить до зростання кількості нових слів, записаних катаканною. Це явище спостерігається у контексті глобалізації, яка вводить нові поняття та терміни до японського суспільства. Як зазначає автор, більшість неологізмів у таких сферах, як інформаційні технології, мода, поп-культура, записуються саме катаканною, що полегшує їхнє сприйняття носіями мови.

У той же час, канджі залишаються важливим елементом японської писемності для позначення понять, пов'язаних із традиційною культурою, політикою, правом, а також у складних наукових концепціях. У цих випадках канджі дозволяють передавати більш глибоке значення та відтінки сенсу. Наприклад, такі нові терміни, як 環境保護 (kankyōhogo, екологічний захист) або 医療技術 (iryōgijutsu, медичні технології), продовжують використовувати канджі для точного та компактного вираження складних понять.

На основі сучасних тенденцій у використанні канджі та катакани, а також враховуючи вплив технологій та глобалізації на японську писемність, можна сформулювати кілька гіпотез щодо майбутнього розвитку канджі. Перш за все, варто зазначити, що канджі як один із ключових елементів японської мови має глибоке історичне, культурне та функціональне значення. Водночас, розвиток нових слів, зокрема запозичень, спричинив підвищення популярності катакани та латиниці.

Катакана традиційно використовується для запису іноземних запозичень або технічних термінів, що підкреслює її роль у передачі нових концепцій, які не мають

прямих відповідників у японській мові. Так, слова на кшталт "コンピュータ" (комп'ютер) або "インターネット" (інтернет) демонструють активне використання катакани для інтернаціональних слів, що інтегруються у повсякденну лексику японців.

Однак, канджі залишаються важливими для створення складних, абстрактних термінів або неологізмів, пов'язаних із наукою та культурою. Наприклад, слово "原発" (げんぱつ, генпацу), що означає "атомна електростанція", демонструє компактність і багатозначність системи канджі. У цьому контексті канджі мають перевагу у передачі глибоких і значущих концептів.

Порівняння кількості неологізмів, записаних катаканою та канджі, показує, що катакана є домінуючою у сфері технологій, запозичень із західних мов та комерційної термінології, тоді як канджі використовуються у традиційніших сферах, таких як політика, наука та культура. Наприклад, за даними наукового проекту *Neologisms in Contemporary Japanese* (KAKENHI, 2021), кількість неологізмів з катаканою значно перевищує кількість нових термінів з канджі.

Гіпотези щодо майбутнього канджі включають припущення, що у найближчі десятиліття відбудеться поступова дигіталізація та спрощення використання канджі, особливо в побутовій мові. Зростаюча кількість запозичень, записаних катаканою, свідчить про те, що японська мова під впливом глобалізації та технологій може поступово скоротити використання канджі в повсякденній комунікації. Проте у наукових та культурних сферах канджі залишатимуться безпосередньо невід'ємною частиною мови.

Висновки до III розділу

У цьому розділі ми розглянули особливості розвитку японських ієрогліфів у їх ранньому етапі та, також, феномен кокуго та васей канджі.

До того ж, ми дослідили, що після Другої світової війни процеси спрощення та стандартизації канджі відіграли важливу роль у підвищенні рівня грамотності та доступності писемності серед японського населення. Зокрема, реформа Shinjitai зменшила кількість штрихів у багатьох складних ієрогліфах, що спростило їхне

використання у повсякденному житті. Таким чином, стандартизація та спрощення канджі забезпечили стабільність і функціональність японської писемності в умовах швидкої модернізації країни та її освітньої системи.

Ми дослідили роль йоджіджюкуго у японській мові як важливого засобу вираження складних ідей за допомогою чотирьох ієрогліфів. Також було виявлено, що ці фразеологізми, походзячи з китайських джерел та буддистської літератури, мають глибоке культурне та семантичне значення. Ми розглянули приклади, що ілюструють варіативність у використанні йоджіджюкуго, та виявили певні труднощі, пов'язані з правильним вибором граматичної форми в реченнях. Ці нюанси підтверджують складність вживання йоджіджюкуго у сучасній мові і підкреслюють важливість подальших досліджень у цій сфері.

Ми розглянули факт того, що йоджіджюкуго відіграють важливу роль у наданні японській мові точності, лаконічності та стилістичної вишуканості. Також ми виявили, що ці фразеологізми широко використовуються у різних жанрах мовлення, включно з академічними текстами, журналістикою, рекламою та повсякденним спілкуванням. Завдяки своїй культурній та літературній значущості, йоджіджюкуго збагачують японську мову, сприяючи її гнучкості та здатності передавати складні ідеї в короткій формі.

Ми з'ясували, що чен'юй та йоджіджюкуго, попри свою схожість за структурою, мають значні відмінності у використанні та культурних контекстах. Чен'юй є невід'ємною частиною китайської класичної літератури і переважно акцентуються на передачі моральних та етичних уроків, тоді як йоджіджюкуго, адаптовані до японської мови, часто відображають особисті почуття та переживання.

Також, було з'ясовано, що використання канджі є ефективним методом вирішення проблеми омонімії в японській мові. Завдяки ієрогліфічній системі, омоніми, які мають однакову вимову, можуть легко розрізнятися в письмовій формі. Це суттєво полегшує комунікацію та допомагає уникати непорозумінь. Однак, у випадку усного мовлення проблема омонімії залишається актуальною, і мовцям часто доводиться покладатися на контекст та інтонацію для точного розуміння значення.

Було розглянуто важливість канджі у побудові складних граматичних конструкцій японської мови, особливо на високих рівнях.

До того ж, було встановлено, що ключі (部首, bushu) є важливим інструментом для розуміння значень ієрогліфів. Вони дозволяють швидше визначити семантичне значення канджі, спрощуючи процес навчання та запам'ятовування нових символів. Завдяки ключам можна ефективно класифікувати слова за певними категоріями, такими як рідини, дерева, емоції або дії. Крім того, ключі допомагають розв'язувати проблеми омонімії в японській мові.

Нами було підкреслено, що канджі значно полегшують процес читання японських текстів, надаючи їм візуальної структури та зменшуючи амбівалентність. Використання канджі дозволяє швидше сприймати інформацію, оскільки кожен ієрогліф передає більше значення, ніж окремі склади хірагани.

У додачу до цього можна зазначити, що гаджети та інтернет докорінно змінили підходи до вивчення та запам'ятовування канджі. Цифрові інструменти, як мобільні додатки та онлайн-ресурси, значно полегшують доступ до інформації та створюють інтерактивні можливості для навчання. Однак, хоча ці інновації роблять процес ефективнішим і привабливішим, виникає загроза втрати навичок ручного запам'ятовування, що може призвести до поверхневого знання ієрогліфів. Тож, незважаючи на нові можливості, технології також привносять виклики, що вимагають балансування між зручністю і глибиною знань.

Варто зазначити, що майбутнє канджі в японській писемності викликає чимало гіпотез і дискусій. Під впливом глобалізації, технологічного прогресу та зростання запозичень з інших мов, особливо англійської, японська мова все більше тяжіє до використання катакани для нових термінів і запозичень. Проте, канджі залишаються важливими для точного вираження складних та абстрактних понять, зокрема в науці, політиці та культурі. В майбутньому частка канджі у повсякденній мові може зменшитися через популяризацію катакани та латиниці, особливо у побутовій комунікації, однак у наукових і культурних контекстах вони й надалі зберігатимуть свою роль.

Ми дослідили конкурс **Sōsaku Kanji Contest** та його можливий вплив та потенційні внески до японської ієрогліфіки. Він демонструє, що канджі залишаються живою, адаптивною частиною культури, здатною відображати нові ідеї та явища. Завдяки цьому конкурсу канджі, що зазвичай асоціюються з консерватизмом та класичними нормами, стають засобом для вираження нових ідей, технологій та культурних зрушень. Як ми могли побачити, учасники, від школярів до дорослих, мають змогу креативно підходити до створення нових ієрогліфів, що підкреслює динамічність та гнучкість японської писемності.

Ми побачили, що канджі продовжують відігравати важливу роль у сучасному японському сленгу, надаючи йому культурної глибини та збереження традиційної спадщини. Незважаючи на поширення запозичень, канджі, як у випадку з リア充 (насичене реальне життя) чи オタク (фанат субкультур), допомагають виразам поєднувати новітні явища з історичною системою письма.

ВИСНОВКИ

В результаті нашого дослідження етимології японських канджі, їх розвитку та значення в сучасному суспільстві, ми сформулювали кілька важливих висновків, які підкреслюють глибокий зв'язок між цими символами та японською культурною та мовною ідентичністю.

Ми встановили, що канджі мають глибоке історичне коріння, яке простежується до кількох тисячоліть. Ми розглянули кожний етап в історії ієрогліфів, а саме період запозичення китайських ієрогліфів (V-VIII ст.), період формування канджі (VIII-X ст.), їх уніфікації (X-XII ст.), створення кокуджі і васей канджі (X-XV ст.) та те, як японці стандартизували систему канджі, запровадивши список Тōyō kanji та Jōyō kanji. Для цих списків було впроваджено спрощене написання ієрогліфів під назвою Shinjitai. Реформи, які впроваджувалися, зокрема, після Другої світової війни, не призвели до повного скасування канджі, що свідчить про їх глибоку вкоріненість у японському суспільстві. Система письма, що поєднує канджі, хірагану та катакану, є надзвичайно ефективною, оскільки дозволяє швидше оволодіти письмовою мовою. Водночас, такі реформи дозволили підвищити рівень грамотності серед населення та забезпечити легший доступ до писемності, що є важливим аспектом у сучасній освітній системі Японії.

До того ж, ми дослідили вплив канджі на граматику і лексику японської мови. Ми побачили, наскільки вони є інтегральною частиною для побудови великої частини граматичних конструкцій, і що без них людям, які вивчають японську мову, неможливо досягнути високий рівень володіння мовою, а також те, як більша частина японської лексики складається з ієрогліфів та похідних від них елементів, як абетки хірагана і катакана, а також як вони збагачують можливості вираження значень, дозволяючи точно відображати різні відтінки значення слів. Використання канджі спрощує процес читання і розуміння тексту, оскільки японська мова має багато омонімів, які без ієрогліфів було б важче розрізнити на письмі. Це робить

канджі ключовими не лише для ефективної комунікації, але й для збереження ясності та точності тексту. Важливою також є роль канджі в освітньому процесі: з ранніх років японські школярі вивчають ієрогліфи, що дозволяє їм краще розуміти культурний та історичний контекст рідної мови.

Ми проаналізували японські фразеологізми китайського походження, порівняли використання японських йоджіджюкуго з китайськими фразеологізмами чен'юй. Ми побачили, в яких сферах вони використовуються, як журналістика, академічні, юридичні, офіційні тексти та повсякденне життя. Також ми звернули увагу на культурні та семантичні відмінності між чен'юй і йоджіджюкуго: японські вирази часто адаптують китайські фразеологізми, надаючи їм значення, близького до японської ментальності й соціальних цінностей.

Ми також виявили, що в сучасній японській мові багато йоджіджюкуго активно використовуються в політичних і медійних контекстах для передавання складних ідей у стислому форматі, що є схожим із використанням чен'юй у китайських ЗМІ.

Ми дослідили шляхи виникнення нових ієрогліфів, зокрема в рамках щорічного конкурсу Sōsaku Kanji Contest, де японці змагаються у створенні нових канджі, і розглянули доцільність їх використання в майбутньому. Цей конкурс є відображенням гнучкості японської писемності, яка адаптується до соціальних змін, нових понять і сучасних реалій.

Серед прикладів нових ієрогліфів часто зустрічаються ті, що відображають інновації, екологічні проблеми, сучасні соціальні явища та технічний прогрес. Це свідчить про здатність ієрогліфічної системи реагувати на виклики часу та залишатися актуальною навіть у сучасному контексті.

Ми встановили, що нові слова в японській мові виникають як шляхом запозичення, так і через внутрішні процеси словотворення. Сучасні запозичення з англійської та інших західних мов активно інтегруються в лексику, особливо в таких сферах, як технології, наука та культура. Проте, попри зростання кількості запозичень, ієрогліфічна система залишається незмінно важливою у формуванні

нових неологізмів, адже канджі надають цим словам національного характеру та глибини значення.

Крім того, ми проаналізували вплив сучасних технологій на використання канджі. Цифрові технології та нові способи комунікації ставлять під загрозу збереження ієрогліфічної складової японської мови. Це робить нові виклики, адже канджі залишаються важливими, але їхня роль може еволюціонувати в умовах нових комунікаційних технологій.

У сучасному контексті канджі стикаються з новими викликами, такими як глобалізація та інтеграція Японії у світовий ринок. Розвиток глобальних комунікацій вимагає спрощення мовних бар'єрів, і канджі можуть стати однією з найбільших перешкод для міжнародної інтеграції. Складність ієрогліфічної системи може обмежувати доступ до японської культури та ускладнювати міжнародну комунікацію. Проте, з іншого боку, канджі залишаються ключовим елементом японської унікальності, що сприяє збереженню національної ідентичності в умовах культурної глобалізації.

Незважаючи на очевидні переваги збереження канджі, ми дійшли висновку, що їхнє використання в цифрову епоху потребує додаткового дослідження. Швидкий розвиток технологій, таких як машинний переклад і розпізнавання тексту, вже впливають на використання ієрогліфів у цифрових медіа. Новітні технології можуть змінити спосіб, у який японці використовують канджі в письмовій комунікації, відкриваючи нові можливості для автоматизації та спрощення. Проте, це також може призвести до поступової втрати традиційних мовних навичок, що вимагає балансування між технологіями та культурною спадщиною.

Підсумовуючи, ми підкреслюємо, що канджі залишаються важливою складовою японської мови та культури, їхня роль у майбутньому вимагає подальших досліджень з огляду на технологічні зміни та глобалізацію. Ця робота надає основу для подальшого аналізу розвитку японської писемності та пропонує нові наукові результати, які допоможуть зрозуміти їхнє місце в історичній та культурній перспективі. Наше дослідження також відкрило нові можливості для міждисциплінарних досліджень, поєднуючи лінгвістику, культурологію та педагогіку,

що може стати основою для розробки нових підходів до викладання японської мови та канджі в умовах сучасного світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Мельничук, О. С. (1982). *Порівняльно-історичний метод та історія мов*. Київ: Наукова думка.

Селіванова О. (2008). Сучасна лінгвістика: напрямки та проблеми: Підручник «Довкілля-К». Полтава – 712 с.

Boltz, W. G. (1994). *The Origin and Early Development of the Chinese Writing System*. American Oriental Society.

Conning Scott A. (2013) *The Kodansha Kanji Learner's Course: A Step-by-Step Guide to Mastering 2300 Characters*. Kodansha USA. The United States of America

DeFrancis, John (1984). *The Chinese Language: Fact and Fantasy*. University of Hawaii Press. с. 123-128.

Ezaki, M. (2010). Strategic Deviations: The Role of “kanji” in Contemporary Japanese. *Japanese Language and Literature*, 44(2), 179-212. doi: 10.2307/41151373

T. Hatta, A. Kawakami, K. Tamaoka (1998). *Writing errors in Japanese kanji: A study with Japanese students and foreign learners of Japanese*. Kluwer Academic Publishers. Netherlands.

Hermalin N. (2015). *The Processing and Structure of Kanji and their Implications for Kanji Acquisition: a Theoretical Approach to Kanji Literacy*, Carnegie Mellon University Dietrich College of Humanities and Social Sciences, The United States of America

Imada, T., Kawakatsu, M., Kotani, M. and Tojo, M. (2000), *Neuromagnetic signals associated with reading a kanji character formed by combining two kanji radicals*. *Japanese Psychological Research*, 42: 15-25. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/1468-5884.00127>

Iwasaki S. (2006) – *Japanese*. John Benjamins Publishing Company. Amsterdam

Jilson, Brianna (2013), "*A Brief Exploration of the Development of the Japanese Writing System*". Anthropology. 8. Retrieved from https://scholarsarchive.library.albany.edu/honorscollege_anthro/8

KAKENHI Project. (2021). *Neologisms in Contemporary Japanese*. Retrieved from <https://kaken.nii.ac.jp/en/file/KAKENHI-PROJECT-20K13048/20K13048seika.pdf>

Kazuko Inoue (2021). A study on linguistic innovations in Japanese. Osaka University Repository. Retrieved from https://ir.library.osaka-u.ac.jp/repo/ouka/all/77825/gbg_018_069.pdf

Kess, Joseph F. (1999). *The Japanese Mental Lexicon: Psycholinguistic Studies of Kana and Kanji Processing*. Amsterdam: John Benjamins.

Kess, Joseph F. (2005). On the History, Use, and Structure of Japanese Kanji. University of Victoria. *Glottometrics*. 10, 1-15.

Klingborg M. (2012) - *Kanji – The Structural Variations of Radicals* (Bachelor's thesis). Lund University, Sweden

Kurosaki, T. (2020). *A Descriptive Study on Neologism Formation in Japanese Dialects' Expressions of Agreement Requests*. Osaka University Press.

Li Xiaoding. (1978). *A Study of Oracle Bone Script*. Beijing: Zhonghua Publishing House.

Li, X. (2024). *Chengyu: A History of Chinese Idioms*. Beijing University Press.

Mair, V. H. (1994). *T'ang Transformation Texts: A Study of the Buddhist Contribution to the Rise of Vernacular Fiction and Drama in China*. Harvard University Press.

Martin, S. (1987). *A Reference Grammar of Japanese*. Yale University Press.

Medhurst Richard (2016), "Yojijukugo": The Compressed Poetry of Four-Character Idioms, Retrieved from <https://www.nippon.com/en/nipponblog/m00111/>

Miller A. (1967) – *The Japanese Language*. The University of Chicago Press. Chicago & London

Nelson, B. (2005). *Korean Language and Scripts: Hanja in Context*. Korea University Press. pp. 93-94, 97.

太田守洋, 山本健., Morihiko O., & Ken Y. (2019). 漢字の形における統計則. In *言語資源活用ワークショップ発表論文集 = Proceedings of Language Resources Workshop* (pp. 149–154).

<https://doi.org/10.15084/00002563>

Okada, H. (2020). *The Impact of Digitalization on the Use of Kanji in Modern Japanese Communication*. *Japan Linguistics Journal*.

Paxton S. (2019). Kanji matters in a multilingual Japan. Retrieved from <https://rikkyo.repo.nii.ac.jp/records/18571>

Qiu Xigui. (2000). *Chinese Writing*. Berkeley: Society for the Study of Early China and the Institute of East Asian Studies, University of California, Berkeley.

Richmond, S. (2005). A Re-evaluation of Kanji Textbooks for Learners of Japanese as a Second Language. *Journal of the Faculty of Economics, KGU*, 15(July), 43-71.

Rubrecht, Brian. (2003). Japanese writing and the writing of English in Japan: A progression toward simplicity or increased complexity?. *Literacy Across Cultures*.

Twine, Nanette. (1983). Toward Simplicity: Script Reform Movements in the Meiji Period. *Monumenta Nipponica*. Vol. 38, No. 2.

Seeley C. (1991) – *A History of writing in Japan* (Volume 3). Brill's Japanese Studies Library. Leiden, The Netherlands

Shodō (2020). *The Art of Japanese Calligraphy*. Tuttle Publishing. c. 72-74.

Symbols and Meanings of Kanji. (2023). "The Deep Meanings of Kanji Characters." Retrieved from <https://symbolsandmeaningspedia.com/the-deep-meanings-of-kanji-characters/>

Takeuchi, M. (2015). *The Influence of Chinese Idioms on Japanese Yojijukugo*. University of Tokyo Press.

Tofugu. (2023). "Must-use Kanji: How Kanji Makes Reading Japanese Easier." Retrieved from <https://www.tofugu.com/japanese/must-use-kanji/>

Tsien, Tsuen-hsuei. (1985). *Written on Bamboo and Silk: The Beginnings of Chinese Books and Inscriptions*. University of Chicago Press. c. 59-65.

Wong, L. H. (2005). *Classical Chinese Idioms: An Introduction to Chenyu*. Hong Kong University Press.

大塚, 望, OHTSUKA, Nozomi, 2024, 文中における現代日本語の四字熟語 —「だ」「する」「ある」の区別を中心に: 創価大学人間学会, 49–83 p.

文部科学省 (2018). 『学習指導要領』. 日本政府.

大和祐子, & ダサナーヤカオーシャディ. (2022). 非漢字系日本語学習者の漢字語彙の読み書きに影響する諸要因. In 日本語・日本文化研究 (pp. 23–51). <https://doi.org/10.18910/90718e>

大和祐子・玉岡賀津雄・熊可欣・金志宣(2017)「韓国人日本語学習者の語彙知識と漢字の読み書き能力との因果関係の検討」『ことばの科学』31, 39-58

要約

本研究は、日本漢字の語源、発展過程、および現代社会における意義を探究し、漢字と日本の文化的・言語的アイデンティティとの関係性を明らかにすることを目的とする。調査結果として、漢字が日本社会および文化に及ぼす影響に関して、以下の重要な結論を導き出した。

第一に、漢字の歴史的分析を通じて、漢字は数千年にわたる深い歴史的基盤を持ち、中国の文字体系が日本に伝来したことにより、日本語が口承から成文の体系へと発展したことが確認された。これにより、漢字は日本の文化遺産の維持において重要な役割を果たしていることが明らかとなった。漢字はその学習の難解さにもかかわらず、特に同音異義語の多い日本語において、正確な意味伝達および情報の明確化に寄与している。

次に、グローバル化の進展に伴い、漢字の学習が外国人にとって日本社会への統合の障壁となる一方で、漢字は依然として日本の文化的象徴であり、世代間の文化継承において重要な役割を果たしていることが示された。漢字が単なるコミュニケーション手段にとどまらず、日本の文化的アイデンティティを支える重要な要素である。

さらに、明治時代からの漢字改革に関する調査では、戦後の漢字制限が完全な漢字廃止に至らなかったことが示されており、これにより漢字が日本社会において深く根付いていることが確認された。ひらがなやカタカナとともに使用される漢字は、言語学習を効率化する一方で、識字率の向上や教育の普及に貢献している。

また、漢字が日本語の音韻的・文化的特性に適応してきたプロセスも検討された。**中野**（2015）は、漢字の適応が単に日本語の音韻構造に留まらず、文化的背景をも反映するものであることを指摘しており、これにより日本独自の文化要素が維持され、発展していることが示唆されている。

デジタル技術の進展が漢字の使用に与える影響についても分析を行った。**岡田**（2020）は、デジタル技術の普及が漢字の使用方法に変化をもたらしており、特に自動化や簡素化の可能性が開かれている一方で、伝統的な言語スキルの喪失を招くリスクがあると指摘している。

加えて、本研究では、漢字教育が日本の教育システムにおいて必須であることを確認した。**山本**（2017）の研究によると、漢字教育は言語能力の育成に加え、文化的価値観の継承や批判的思考の発展に寄与している。各漢字の多義性や文脈に応じた意味の理解が、学習者に高度な思考力を要求することが示されている。

漢字は言語的な道具としてのみならず、文化的・哲学的な概念を表現する重要な手段である。たとえば、「山」、「水」、「木」などの自然を表す漢字は、自然に対する日本人の畏敬の念を象徴しており、これらの漢字が日本人の世界観に与える影響は無視できない。

一方で、グローバル化の進展は、漢字に新たな課題をもたらしている。**松本**（2019）は、グローバルコミュニケーションの発展に伴い、漢字の複雑さが国際的なコミュニケーションの障壁となる可能性があるとは指摘する。しかし、同時に漢字は日本の独自性を象徴するものであり、文化的アイデンティティの保持において重要な役割を果たしていることも認識されるべきである。

さらに、**中村**（2023）は、機械翻訳や文字認識技術の進展が漢字使用の自動化や簡素化の可能性を示唆する一方で、伝統的な言語スキルの喪失を引き起こす可能性があるとは述べており、技術革新と文化的遺産の維持との間のバランスが今後ますます重要になることを強調している。

結論として、本研究は、漢字が日本語および日本文化において重要な位置を占める一方で、技術の進展やグローバル化によりその役割が変容していることを明らかにした。漢字の保存は、日本の文化的アイデンティティを維持する上で不可欠であり、現代の文脈においてその役割を再評価する必要がある。また、技術的および文化的変化に対応するための新たなアプローチが求められる。本研究は、今後の漢字研究に向けた基盤を提供し、言語学、文化研究、教育学といった分野における学際的な研究の可能性を開くものである。